

Den Haag

Zee aan mogelijkheden!

Beleidskader Kunst en Cultuur 2021-2024

Zee aan mogelijkheden!

Beleidskader Kunst en Cultuur 2021-2024

Inhoud

Voorwoord	4
1. Het beleidskader	7
2. De veranderende stad	11
3. Beleidsthema's	19
3.1 De artistieke en intrinsieke waarde van kunst en cultuur: dé basis van het Haagse cultuurbeleid	21
3.2 Inclusie en het brede bereik van cultuur	21
3.3 Bedrijfsvoering	23
3.4 Cultuureducatie	25
3.5 Samenwerken	26
3.6 Makersklimaat en talentontwikkeling	27
4. Analyses van de culturele sectoren in Den Haag	29
4.1 Podia	31
4.2 Theater	31
4.3 Popmuziek	33
4.4 Klassieke, oude en nieuwe muziek	36
4.5 Dans	38
4.6 Film	41
4.7 Letteren	42
4.8 Debat	44
4.9 Musea en erfgoed	44
4.10 Beeldende kunst	47
4.11 Cultuurankers	50
4.12 Cultuurbeoefening in de vrije tijd	52
4.13 Cultuuronderwijs	54
5. Beleidsrichtlijnen voor beoordeling door de Adviescommissie	57
5.1 Kwaliteit	59
5.2 Bedrijfsvoering	59
5.3 Inclusie en diversiteit	60
5.4 Samenwerking en positionering	61
5.5 Belang voor het publiek en bijdrage aan het geheel van het cultureel aanbod	61
5.6 Belang voor de stad; de economische en/of maatschappelijke opgave	62
5.7 Belang van cultuureducatie en -onderwijs	62
6. Financieel kader	63
Bijlagen	67
Bijlage 1 totstandkoming inhoud beleidskader	68
Bijlage 2 regioprofiel Haaglanden	71
Bijlage 3 inclusie en diversiteit bij de gemeente	72
Bijlage 4 gezonde bedrijfsvoering	73
Bijlage 5 instrumentarium van het Haagse cultuurbeleid	74
Bijlage 6 overzicht financieringsstromen met betrekking tot cultuureducatie	77

Voorwoord

Een sterke culturele sector van en voor iedereen!

De Hagenaar is onlosmakelijk verbonden met de duinen, het strand en de zee. In de lentemaanden genieten van de eerste zon van het jaar, tijdens de zinderende zomer zwemmend in zee, in de herfst lekker uitwaaien op het strand en in de winter een frisse neus halen op de boulevard. Zo divers als de jaargetijden aan de kust, is de Haagse culturele wereld. Golven van creativiteit, kunstzinnigheid en passie worden uitgestort over het Haagse publiek in de hele stad. Met dit beleidskader Kunst en Cultuur 2021-2024 geven we de kunstzinnige zeebries ruim baan om iedere Hagenaar te inspireren, te verrassen en uit te dagen.

Allereerst wil ik de betrokken inwoners van Den Haag, alle makers, de medewerkers van culturele instellingen en de Haagse Jongerenambassadeurs bedanken. Met jullie inbreng tijdens de themagesprekken en via de diverse onderzoeken kunnen wij met trots een beleidskader presenteren dat daadwerkelijk voor en door de stad is gemaakt.

Cultuur ván en vóór iedereen in ons mooie Den Haag, dat willen we bereiken. Want cultuur is hét middel om iedereen een bredere en rijkere wereld te laten zien. Wie van jongs af aan met cultuur in aanraking komt, leert buiten de eigen leefwereld te treden. En in de meest diverse stad van Nederland, waar 180 nationaliteiten wonen, is dat winst en zelfs noodzaak. Kunst en cultuur dragen bij aan de identiteit, het imago en de economische aantrekkingskracht van onze stad. Den Haag is mede daarom gebaat bij een sterke culturele sector. Een sector die zich continu ontwikkelt en die meebeweegt met het ritme van een internationale, snelgroeiende en veranderende stad.

En er is zoveel om trots op te zijn: Den Haag is een kunst- en cultuurstad van betekenis. We beschikken over een aanbod van internationale allure. Op diverse disciplines, zoals muziek, dans, theater en beeldende kunst is de hele keten van basis- tot topinstellingen aanwezig. Opvallend is ons sterke profiel rond musea en erfgoed en ons succesvolle broedplaatsenbeleid. Ook opent deze beleidsperiode het nieuwe Onderwijs en Cultuur Complex (OCC) haar deuren. De plek voor (internationale) topinstellingen als het Nederlands Dans Theater, het Residentie Orkest, het Koninklijk Conservatorium en Stichting Dans- en Muziekcentrum, en tegelijk een huis voor heel Den Haag, een podium voor en door de stad.

Het OCC is een productiehuis, opleidingsinstituut en podium ineen, en is als zodanig een unieke plek in Nederland.

Cultuur is in Den Haag altijd dichtbij, mede dankzij de Cultuur-ankers in de stadsdelen. Deze unieke opzet spreekt zelfs zo tot de verbeelding dat het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap investeert in een regionale samenwerking van Cultuur-ankers en culturele instellingen in omliggende gemeentes. Onze stad heeft daarnaast een sterk stelsel van cultuureducatie dat stevig is verankerd in het onderwijs en de culturele sector.

Tegelijkertijd moet er nog veel gebeuren. De gemeente werkt voortdurend aan een stad waar de toegankelijkheid van kunst en cultuur voor iedereen normaal is. Aan alle makers en instellingen in Den Haag vraag ik dan ook de komende jaren nadrukkelijk meer aandacht te besteden aan inclusie. Onze diverse stad bloeit bij een goede, culturele infrastructuur én een aantrekkelijk cultureel klimaat.

Ook vraag ik de sector aandacht te besteden aan de zakelijke kwaliteit. Een culturele sector is gebaat bij organisaties met een gezonde bedrijfsvoering en bij instellingen die werken aan een eerlijker honorering zoals vastgelegd in de Fair Practice Code. Ik hecht aan een stabiele culturele infrastructuur en financieel gezonde instellingen. We staan daarom voor de uitdaging om binnen de beschikbare financiële mogelijkheden de juiste keuzes te maken.

De culturele instellingen geven aan dat zij zelf hun verantwoordelijkheid willen nemen in het realiseren van (nog) meer inclusie en een breder bereik en dat zij ernaar streven om fatsoenlijk te belonen. Dat juichen we toe en als gemeente willen wij graag de partner zijn die stimuleert en faciliteert om deze ambities waar te maken.

Met dit beleidskader in de hand maken de Haagse culturele instellingen hun plannen voor 2021-2024. Ik heb er het volste vertrouwen in dat wij prachtige plannen vol passie tegemoet kunnen zien, waaruit het verlangen van onze culturele instellingen om mensen te bereiken én te raken blijkt.

Robert van Asten
Wethouder Cultuur

Het beleidskader

1

1. Het beleidskader

De hoofdlijnen van het cultuurbeleid

Als gemeente geven wij¹ richting en ruimte aan de ontwikkeling van het culturele leven in onze stad. De artistieke en intrinsieke waarde van kunst en cultuur vormen de basis van het Haagse cultuurbeleid. Wij vinden het belangrijk dat in Den Haag kunst gemaakt wordt van hoog niveau. Maar ook dat kunst en cultuur mensen aanspreekt op hun persoonlijke waarden, ontspanning en plezier brengt, de mogelijkheid van het ontwikkelen van een kritisch vermogen aanreikt, stimuleert tot zelfontplooiing en een diversiteit van andere identiteiten dan die van jezelf toont. Het in standhouden van een divers aanbod van een hoog artistiek niveau voor een breed publiek is van groot belang en blijft ook in de komende jaren het belangrijkste uitgangspunt.

¹ Lees 'de gemeente' waar in het beleidskader 'wij' staat.

Het beleidskader bevat, naast de beleidsdoelen en prioriteiten, een analyse en doelstellingen per kunstdiscipline of inhoudelijk thema. Verder bevat het beleidskader de beleidsrichtlijnen voor de beoordeling door de Adviescommissie meerjarenbeleidsplan kunst en cultuur 2021-2024 (hierna te noemen Adviescommissie) van de beleidsplannen die culturele instellingen indienen. Als laatste is in het beleidskader een financieel kader opgenomen waarbinnen de Adviescommissie moet adviseren over de subsidies aan cultuurinstellingen.

Met de [brief aan de Commissie Samenleving](#) in september 2018 werd een eerste beeld geschetst van de accenten voor dit beleidskader. De zes beleidsdoelen van het huidige Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2017-2020 vormen de vertrekpunten waarop de beleidsthema's voor de meerjarenbeleidsplanperiode 2021-2024 zijn gebaseerd:

- een kwalitatief hoogwaardig en veelzijdig cultuuraanbod dat aantrekkelijk is voor verschillende publieksgroepen;
- een goed maakklimaat met ruimte voor talentontwikkeling;
- cultuuronderwijs voor Haagse jongeren;
- cultuur met een breed bereik;
- cultuur met maatschappelijke relevantie;
- economisch profijt en het culturele gezicht van de stad.

Vanuit deze beleidsdoelen hebben we voor de volgende beleidsthema's gekozen:

- inclusie en het brede bereik van cultuur;
- bedrijfsvoering;
- cultuureducatie;
- samenwerking;
- makersklimaat en talentontwikkeling.

De inhoud van het beleidskader is opgehaald door middel van themagesprekken met de stad, de culturele sector en derden die verwant zijn aan culturele instellingen. Door middel van enquêtes en vraaggesprekken hebben we bewoners uit verschillende wijken van Den Haag gevraagd naar hun mening over het culturele aanbod. In totaal hebben circa 3.000 Hagenaars actief meegedacht.²

² Voor uitgebreide informatie hierover, zie bijlage 1: Totstandkoming inhoud beleidskader.

Het beleidskader

Adviescommissie

In januari 2019 is de deskundige en onafhankelijke Adviescommissie geïnstalleerd zodat deze, naar wens van de cultuursector, al vanaf begin 2019 het culturele veld van Den Haag leert kennen en gedurende het hele jaar activiteiten bezoekt. De keuze die de gemeente maakt in relatie tot de beleidsthema's weerspiegelt zich in de samenstelling van de Adviescommissie. Naast de cultuursectorgerichte portefeuilles zijn twee leden benoemd die expertise hebben op het gebied van inclusie en bedrijfsvoering. Aan de culturele sector vragen wij expliciet deze thema's op te nemen in de subsidieaanvragen.

Van kader naar plan

De Adviescommissie gebruikt dit beleidskader om in het eerste kwartaal van 2020 de plannen van de instellingen voor 2021-2024 te toetsen en te beoordelen. Op basis hiervan volgt een advies aan het gemeentebestuur dat zijn weerslag krijgt in het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2021-2024. Hierin staat welke instellingen gedurende deze beleidsperiode een meerjarige subsidie krijgen.

De veranderende stad

2

2. De veranderende stad

Stad van Kansen en Ambities

Den Haag is een internationale, snelgroeiende stad en is een van de belangrijkste VN-steden in de wereld. De stad telt inmiddels ruim 537.000 inwoners, waarvan meer dan de helft een internationale achtergrond heeft. Met 180 nationaliteiten hoort Den Haag bij de meest diverse steden van Nederland. Deze ontwikkelingen hebben een grote impact op stedelijke, demografische, sociale en economische domeinen.

Een stad als Den Haag waarin mensen van verschillende (sub)culturen, opleidingsniveaus, leeftijden, geloofsovertuigingen, samenlevingsvormen, talen, inkomens en leefstijlen samenleven, vraagt om een culturele sector die deze diversiteit weerspiegelt en waarin iedereen zich thuis voelt. Dit biedt tegelijkertijd uitdagingen en kansen voor de culturele sector. Den Haag wil hierin vooroplopen en voorzien in de verschillende behoeften en daarmee aantrekkelijk blijven voor de hele stad. Er is daarom een cultureel bestel nodig dat inspeelt op de veranderende stad, zodat iedereen mee kan doen. Dit bestel bestaat naast de gesubsidieerde instellingen ook uit een groot aantal organisaties en makers die niet of op projectbasis gesubsidieerd worden. Ook zij dragen er aan bij dat iedereen mee kan doen. Daarbij gaat het niet alleen om organisaties en makers op het gebied van podium- en beeldende kunst, maar ook om de particuliere aanbieders van cursussen in de vrije tijd.

Op 6 juni 2018 presenteerde het huidige college het nieuwe [Coalitieakkoord 2018-2022 'Den Haag, Stad van Kansen en Ambities'](#). Hierin stelt het college dat een sterke culturele en creatieve sector van essentiële waarde is voor een open, ontwikkelde en verbonden stad. Van belang is dat kunst en cultuur hierin toegankelijk moet zijn voor iedereen. In dit hoofdstuk verbinden we de voornemens van het coalitieakkoord met de waarden die kunst en cultuur te bieden hebben, naast hun eigen intrinsieke waarde.

Cultuur en de sociaal-maatschappelijke waarde

Kunst ontregelt, verrast, daagt uit én verbindt. Kunst in al zijn vormen heeft de eigenschap om zichzelf en de samenleving voortdurend tegen het licht te houden, te vernieuwen en te verrassen. Kunst kan een bindmiddel zijn in culturen en gemeenschappen, verschillen overbruggen en inclusie bevorderen. Kunst kan bijdragen aan begrip, bewustzijn en nieuwe [betekenisverlening](#). Dit draagt bij aan de collectieve identiteit van de stad.

Kunst en cultuur zijn van onmisbare waarde voor het vergroten van de sociale cohesie en leefbaarheid in Den Haag. Actieve en passieve cultuurparticipatie kunnen mensen met elkaar in contact brengen, ouderen het gevoel geven dat zij er nog toe doen en een [positieve kijk op gezondheid](#) bevorderen. Cultuureducatie -en participatie zijn essentieel voor de vorming van een open samenleving. Het huidige college wil daarom blijven investeren in cultuureducatie en de Ooievaarspas om cultuur voor iedereen toegankelijk te maken.

De culturele sector heeft een brede blik op de stad en haar inwoners. Er is programmering over actueel maatschappelijke thema's als armoede en eenzaamheid, en kunst en cultuur worden ingezet als middel om sociale cohesie te versterken en leefbaarheid te vergroten. Ook zijn er investeringen om mensen met minder draagkracht toegang te bieden tot het culturele aanbod van de stad. Daarnaast nemen instellingen de verantwoordelijkheid om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt weer kansen te geven via het aanbieden van vrijwilligerswerk of gesubsidieerde banen.

De veranderende stad

Cultuur in een bruisende stad

In het coalitieakkoord wordt veel waarde gehecht aan het brede aanbod van festivals en evenementen die in de stad worden georganiseerd. Zoals de grote (internationale) topsport-evenementen, festivals in het kader van vrede en recht, Feest aan Zee, het Zeeheldenfestival, Jazz in de Gracht, Parkpop, de Parade, Festival Classique, Crossing Border festival en Sniester. Maar ook op kleinere schaal in de wijken van Den Haag worden festivals en evenementen georganiseerd waarin diverse disciplines samenkomen.

Festivals en evenementen dragen bij aan de verlevendiging van de stad, brengen groepen mensen samen en zetten de stad op de kaart. Ze bieden ruimte voor experiment en startende makers, zorgen voor samenwerking tussen verschillende organisaties en maken cultuur op een laag-drempelige manier toegankelijk. Het aantal festivals en evenementen en de populariteit ervan maken landelijk en in de stad een sterke groei door. Het Haagse Centraal Evenementen Bureau heeft een faciliterende en verbindende rol in de organisatie hiervan. Er gebeurt veel in Den Haag, maar er is ook nog veel te ontdekken en te verbinden.

Cultuur in een aantrekkelijke stad

Den Haag staat bekend als Internationale Stad van Vrede en Recht en als Stad aan Zee. In de stad zijn ruim 200 internationale overheidsorganisaties aanwezig, zoals het Internationaal Gerechtshof, het Internationaal Strafhof, Eurojust, Europol en de OPCW. Ook niet-gouvernementele organisatie (NGO's) als Unicef, het Rode Kruis en Oxfam Novib en vrijwel alle buitenlandse ambassades en consulaten zijn gevestigd in Den Haag. Hierdoor komen er jaarlijks meer dan 4.500 internationale nieuwkomers naar de regio Den Haag, waardoor Den Haag aantrekkelijker is als vestigingsplaats voor kenniswerkers en ander internationaal talent. Door meer aandacht te besteden aan het Engelstalige en 'language no problem' aanbod in de culturele sector, maken we cultuurdeelname voor internationals toegankelijker. The Hague International Centre is een programma gestart om internationals meer bekend te maken met het culturele aanbod, en om als kenniscentrum te dienen voor instellingen om hun aanbod beter op deze doelgroep te kunnen afstemmen. Deelname aan het culturele aanbod vergroot het sociale netwerk van internationals en bevordert de integratie. Het maakt internationals ware 'ambassadeurs' van Den Haag.

De toeristische sector in onze stad bloeit. Dit college wil dat er meer bezoekers komen die meer gaan besteden. Cultuur heeft een positief effect op het aantrekken van bezoekers uit zowel het binnen- als buitenland. Samen met The Hague Partners worden de eerste stappen gezet voor een (inter)nationale campagne "Cultuur aan Zee" waarin Haagse trekpleisters als het Gemeentemuseum, Mauritshuis en het Nederlands Dans Theater worden meegenomen. Als spin off van deze campagne wordt het brede en diverse culturele aanbod van de stad onder de aandacht gebracht, waardoor Den Haag interessant wordt voor meerdere doelgroepen.

Door het hoogwaardige cultuuraanbod in combinatie met de ligging aan zee, het groene en koninklijke karakter, het cultureel erfgoed van de historische binnenstad en het centrum van de Nederlandse regering is Den Haag bijzonder aantrekkelijk voor een stedentrip. Uit de [Monitor Toerisme](#) blijkt dat cultuurbezoek in belang toeneemt als reden om Den Haag te bezoeken.

Museumkwartier

Het Museumkwartier ligt in de historische kern van de stad, een deel van de binnenstad dat in economisch en toeristische zin nog beter kan worden benut. Daarom is het nodig om meer (inter) nationaal cultureel aanbod toe te voegen in het gebied. In het huidige Binnenstadsplan is onder meer vastgelegd dat in het gebouw Lange Voorhout 102, de voormalige Amerikaanse ambassade, een publieke functie moet worden gevestigd. Zoals bepaald in het coalitieakkoord 2018-2022 'Den Haag, Stad van Kansen en Ambities' wordt dit gebouw verkocht zodat de nieuwe eigenaar kan bijdragen aan de ontwikkeling en versterking van het Museumkwartier. De vorm hiervan wordt momenteel onderzocht waarbij als eerste wordt verkend of marktpartijen de uitbreiding en huisvesting van het Eschermuseum in het Ambassadegebouw kunnen realiseren. Escher vervult in het cultuurbeleid een rol als "instapmuseum", dat ook aantrekkelijk is voor gezinnen met kinderen en mensen die geen traditionele museumbezoeker zijn. Door de bewezen aantrekkingskracht op buitenlands bezoek kan Escher in uitgebreide vorm ook het economisch beleid van de gemeente ondersteunen.

De komende tijd presenteert West een tijdelijke programmering in het pand, waarmee het aanbod van historische collecties in dit gebied wordt aangevuld met hedendaagse, internationale, kunst en een verbinding kan ontstaan met de actuele programmering van het nabij aan de Denneweg gelegen Heden en andere presentatie-instellingen.

Cultuur als economische aanjager

Kunst en cultuur zijn, behalve dat ze toerisme bevorderen en bijdragen aan een aantrekkelijke stad, ook van grote economische waarde en leveren een positieve bijdrage aan de werkgelegenheid en het vestigingsklimaat. Hoewel het na de crisis beter gaat met de economie in onze stad, blijft de banengroei in Den Haag nog achter bij de bevolkingsgroei.¹ De directe werkgelegenheid in de Haagse cultuursector komt uit op circa 7.500 werkzame personen. Als de culturele sector breder wordt opgevat en de creatieve sector wordt meegenomen, komt de totale bijdrage van cultuur aan de Haagse arbeidseconomie uit op circa 11.000 werkzame personen. Hoe groter de stad en hoe meer creatief hoogopgeleide mensen binnen de grenzen, hoe groter de kans op economische vernieuwing en groei, wat ook ten gunste komt van de ontwikkeling van de werkgelegenheid. Creatieve en theoretisch opgeleide (vaak jonge) mensen wonen bij voorkeur in steden met een hoogwaardig, aantrekkelijk en divers cultuuraanbod. Het blijken vooral de podiumkunsten die een grote aantrekkingskracht uitoefenen. De aanwezigheid van deze groep mensen vergroot het human capital en dit maakt een stad weer aantrekkelijk voor bedrijven en instellingen. Ook de creatieve sector, een groeisector in Den Haag, draagt bij aan een innovatief en aantrekkelijk vestigingsklimaat.

¹ Pag. 43. van het coalitieakkoord.

De veranderende stad

Regionale samenwerking en het culturele Regioprofiel

De minister van Cultuur, Onderwijs en Wetenschap (OCW) wil in haar nieuwe beleidsperiode 2021-2024 de culturele infrastructuur in de regio's versterken. De gemeenten Den Haag, Delft, Westland, Wassenaar, Leidschendam-Voorburg, Zoetermeer, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk en Midden-Delfland en de betrokken culturele instellingen hebben daarom in 2018 het Regioprofiel opgesteld. De regio's Haaglanden, Leiden en het ministerie van OCW zijn met elkaar in gesprek over de samenwerking. De stedelijke regio Haaglanden ziet uitdagingen waarin overheden en cultuursector komende jaren willen samenwerken met het ministerie van OCW.²

Cultuur in stedelijke gebiedsontwikkeling

Een aantal omvangrijke stedelijke projecten en vernieuwingen heeft grote invloed op het cultuuraanbod en de culturele vitaliteit van de stad. Naast het OCC, het Central Innovation District, de Binckhorst en het Museumkwartier vinden ook in Regio Zuidwest en de kuststrook van Kijkduin tot Scheveningen-Noord, stedelijke vernieuwingen plaats. Binnen deze stedelijke vernieuwingen zet de gemeente in op de hoogst mogelijke kwaliteit van wonen en leven voor iedereen, succesvolle economische gebiedsontwikkeling en sociale levendigheid. Een passende rol en ruimte voor kunst, cultuur en creativiteit kan doorslaggevend zijn in de verdere groei en leefbaarheid van deze gebieden en versterkt tegelijkertijd de culturele sector.

Het Onderwijs- en Cultuurcomplex

In september 2021 wordt naar verwachting het OCC aan het Spuiplein geopend. Het wordt het grootste onderwijs- en podiumkunstcentrum van Nederland. De bewoners van het OCC zijn: het Nederlands Dans Theater, het Koninklijk Conservatorium, het Residentie Orkest en het Dans- en Muziekcentrum. De kracht van het OCC zit in de samenwerking van die vier instellingen onderling, met de stad en met de wereld. De instellingen hebben tot doel om een brede programmering voor, met en door Den Haag te realiseren. Van amateur tot internationale top, van Bauer tot Bach, zo staat in het visiedocument van de instellingen 'Een Huis voor heel Den Haag'. Wij verwachten van de genoemde instellingen dat zij deze visie verwerken in hun aanvraag voor het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2021-2024.

² Zie bijlage 2 voor informatie.

De veranderende stad

Central Innovation District en de Binckhorst

Het Central Innovation District (CID) is het gebied tussen en rondom de drie stations: Den Haag Centraal, Hollands Spoor en Laan van NOI. In april van dit jaar heeft het college de [CID Agenda 2040](#) vastgesteld. Het CID wordt gekenmerkt door een enorme concentratie van economische en maatschappelijke functies, werkgelegenheid, onderwijs en strategische locaties van publieke en private organisaties. We streven hierin naar een culturele programmering binnen het CID die aansluit bij het profiel van het gebied, door ruimte te maken voor een nieuwe generatie makers. De Binckhorst is een belangrijke culturele pijler in dit gebied. Door de aanwezigheid van veel creatieve bedrijvigheid en broedplaatsen is dit een waardevolle omgeving voor kunst en cultuur. De Binckhorst is daarmee van groot belang voor de vitaliteit van de stad en de uitstraling van het CID.

Cultuur in een duurzame stad

De gemeente wil dat Den Haag een duurzame stad wordt. De gemeente verwacht daarom van culturele instellingen met wie ze een subsidierelatie heeft, dat zij zich gedragen als maatschappelijk verantwoorde ondernemingen die duurzaamheid hoog in het vaandel hebben. De gemeente ondersteunt culturele instellingen bij hun activiteiten om de bedrijfsvoering te verduurzamen. Sinds enkele jaren subsidieert de gemeente duurzaamheidskringen, waarbinnen de Haagse musea en theaters samenwerken en kennis uitwisselen op het gebied van duurzame bedrijfsvoering. De gemeente is voorts in overleg met de huurders van cultuurpanden om werk te maken van de [verduurzaming](#) van deze panden. Ook komt er een kader om de Haagse festivals te verduurzamen. In de [Kadernota duurzaamheid](#) kunnen de instellingen terugvinden op welke thema's de gemeente regie neemt.

Beleidsthema's

3

3. Beleidsthema's

In dit hoofdstuk worden de beleidsthema's voor de komende periode toegelicht. Aan de culturele sectoren, die in de huidige beleidsperiode gesubsidieerd worden, zijn bij de sectoranalyses in hoofdstuk 4, beleidsdoelen toegewezen die specifiek voor de betreffende sector van belang zijn en wisselend samenhangen met de beleidsthema's waar wij als gemeente de nadruk op leggen. In hoofdstuk 5 staan de beleidsrichtlijnen voor de Adviescommissie voor de beoordeling van de aanvragen.

3.1 De artistieke en intrinsieke waarde van kunst en cultuur: dé basis van het Haagse cultuurbeleid

Den Haag beschikt over een zeer divers aanbod van hoog artistiek niveau waar we trots op mogen zijn. Alle disciplines zijn in de Haagse culturele infrastructuur breed vertegenwoordigd en sterk met elkaar verbonden in vele samenwerkingsverbanden en talentontwikkelingsprogramma's. Kunst en cultuur kunnen een rol vervullen op maatschappelijk, economisch en stedelijk gebied wanneer zij de ruimte krijgen voor reflectie, ontwikkeling en onderzoek. Publieksaantallen hoeven niet altijd een graadmeter te zijn voor succes, de waarde van het artistieke werk uit zich op vele andere manieren. Makers en instellingen mogen voor het beleid uitlopen en risico's nemen om zo de sector levendig en vernieuwend te houden. Wij willen samen met de sector het huidige culturele niveau behouden en waar nodig sterker maken door verder te bouwen op de eerder geformuleerde doelstellingen voor cultuureducatie, samenwerking, het makersklimaat en de talentontwikkeling én daarbij nadruk te leggen op een inclusieve cultuursector en een gezonde bedrijfsvoering. Op deze laatste twee thema's valt nog veel winst te behalen.

3.2 Inclusie en het brede bereik van cultuur

De diversiteit van de bevolking van Den Haag zien wij als gemeente als een grote kracht die de culturele sector kansen biedt om de verhalen, stijlen, stromingen, innovaties en emoties van over de hele wereld en uit alle generaties te laten zien en horen. Gesubsidieerde instellingen weten echter nog niet alle inwoners te bereiken.

Om dat te veranderen vragen we het volgende van de instelling op het gebied van diversiteit en inclusie:

- De instelling formuleert een visie en bijbehorende doelen.
- De instelling neemt concrete maatregelen.
- De instelling monitort de vorderingen in het vergroten van diversiteit en inclusie op het gebied van personeel, publiek, programma en partners.

Omdat de begrippen diversiteit en inclusie vaak met elkaar worden verward en een mate van overlap hebben, is het belangrijk om te definiëren wat we er onder verstaan.

Onder diversiteit verstaan we de verscheidenheid van de Haagse bevolking in culturele achtergrond, leeftijd, opleidingsniveau, seksuele geaardheid, gender, gezondheid, inkomen, werkervaring, enzovoort. Diversiteit is terug te zien in de samenstelling van het personeel, het publiek, in het programma en bij de samenwerkingspartners.

Bij inclusie zijn niet alleen de bezoekers en makers uitgenodigd, maar voelen zij zich daadwerkelijk onderdeel van de cultuursector. Zij doen mee en bepalen mee. De gemeente heeft diversiteit en inclusie ook zelf hoog op de agenda. In bijlage 3 staan voorbeelden hoe we de in het coalitieakkoord terug te vinden uitspraak: "iedereen doet mee" vertalen op cultureel vlak.¹

¹ Zie bijlage 3: inclusie en diversiteit bij de gemeente.

Cultuurdeelname

Het verschil in cultuurdeelname tussen mensen met en zonder migratieachtergrond blijkt het grootst², zo blijkt uit de gesprekken in aanloop naar dit beleidskader. Dit vraagt om aandacht van de cultuursector en de gemeente zelf. Uit onderzoek, dat wij hebben laten uitvoeren door de Erasmus Universiteit Rotterdam naar het toepassen van de Code Culturele Diversiteit in de Haagse cultuursector, blijkt dat ongeveer de helft van de organisaties een visie heeft op de culturele diversiteit van het publiek en het programma en een nog kleiner deel op de culturele diversiteit van het personeel. Culturele achtergrond is een belangrijk kenmerk van diversiteit, maar wij staan, zoals blijkt uit de beschrijving hierboven, een intersectionele benadering voor. In aansluiting op de [zes grote landelijke cultuurfondsen](#) en de [uitgangspunten](#) van de minister is diversiteit voor de gemeente een belangrijk onderdeel van het beoordelingskader. De cultuursector heeft, soms wat voorzichtig, al wel het pad van diversiteit en inclusie gekozen. De stad heeft echter behoefte aan grotere stappen.

Personeel en partners

Een divers personeelsbestand van toezicht, bestuur, directie, programmeurs, acteurs, dansers, musici en andere kunstenaars, marketingmedewerkers tot aan barpersoneel en stagiairs maakt dat meer mensen zich erkend en vertegenwoordigd voelen en zich daardoor thuis voelen. Door mensen met verschillende achtergronden aan te nemen, in het personeel of als samenwerkingspartner, vergroten organisaties hun creativiteit, kennis en netwerk en houden ze verbinding met de samenleving. Bovendien biedt het voordelen op de arbeidsmarkt omdat een organisatie die diversiteit zoekt, een grotere vijver heeft om naar talent te zoeken. Het kader waarbinnen een oordeel wordt gevormd over 'artistieke kwaliteit' wordt daarmee inclusiever; er ontstaat ruimte voor vernieuwing.

Programma en publiek

Uit het [onderzoek](#) van de Erasmus Universiteit Rotterdam blijkt dat Den Haag op diverse programmering iets beter scoort dan op diversiteit bij personeel. De kans is er voor instellingen om met een meer diverse programmering hun publieksbereik te vergroten. Instellingen moeten er echter voor waken dat zij niet op basis van aannames invullen wat een doelgroep wil zien. Om dat te voorkomen, kunnen zij de kennis in huis halen en ruimte maken voor het verhaal van een ander. De manier waarop verhalen samen met de doelgroep tot stand komen en hoe deze worden gepresenteerd en aansluiten bij de doelgroep is minstens zo belangrijk. Dit sluit overigens aan bij het [advies van de Haagse jongerenambassadeurs](#). Een divers publiek is het resultaat van inclusief beleid op het gebied van personeel en programma.

² Uit: Gemeente Den Haag (2019) Stadsenquête 2018, verslagen van de themagesprekken 1-6 en het verdiepende gesprek over inclusie.

3.3 Bedrijfsvoering

Wij vragen van de culturele instellingen om hun ondernemerschap door te ontwikkelen.

We zijn ons ervan bewust dat tegelijkertijd de zorg leeft dat de nadruk op bedrijfsvoering en ondernemerschap ten koste gaat van creativiteit. Dé spagaat tussen artistieke drang en bedrijfsvoering; het hart en het hoofd. Maar als kunstenaars en instellingen aanspraak willen maken op publieke middelen volgt daaruit de opdracht de relevantie van hun werk voor een relevant publiek te verantwoorden.

In de huidige beleidsperiode levert de cultuursector mooie prestaties en realiseert daarmee ook maatschappelijke en economische waarde voor de stad. Maar het gaat niet altijd en overal goed. Meerdere instellingen ondervonden knelpunten op financieel, personeels- en/of huisvestingsgebied. Daarnaast worden inspanningen gevraagd om de toepassing van de culturele codes naar een hoger niveau te tillen.

Om de sector te verbeteren, vragen we in ieder geval het volgende van instellingen op het gebied van bedrijfsvoering:

- De instelling voert een gezonde bedrijfsvoering en dient een realistische begroting in met inachtneming van een eerlijke beloning.
- De instelling past de culturele codes toe en beschrijft in de aanvraag haar doelstellingen zodat deze in accountgesprekken met de gemeente kunnen worden getoetst.
- De instelling zorgt voor een gezond weerstandsvermogen.

Gezonde bedrijfsvoering: resultaat (impact), continuïteit en plezier

De gemeente heeft de verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat de subsidies aan de culturele sector doeltreffend én doelmatig worden ingezet.³ Dat betekent dat wij oog moeten hebben voor de manier waarop de bedrijfsvoering van de culturele sector is ingericht én functioneert om de gewenste kwalitatieve en maatschappelijke resultaten te bereiken.

Regelingen zoals de Subsidieregeling Stimulering Cultureel Ondernemerschap Den Haag of de samenwerking met Voordekunst dragen bij aan capacity building van de sector. Matchfunding via Voordekunst is een aanvulling op de bestaande middelen die de gemeente inzet om de Haagse culturele sector te ondersteunen. Ook wordt met matchfunding de ontwikkeling van cultureel ondernemerschap bevorderd. De samenwerking brengt makers (en het productieproces), donateurs/publiek en de gemeente dichter bij elkaar. Het platform biedt daarmee toegankelijkheid.

Knelpunten in de bedrijfsvoering van de culturele sector

Verskillende factoren kunnen leiden tot financiële problematiek, bijvoorbeeld minder betalende bezoekers (dan begroot), onverwachte noodzakelijke investeringen en uitvallen van personeel.

Kenmerkend voor kunst- en cultuurproducties is de onvoorspelbaarheid van succes, terwijl de investeringen vaak vooraf hebben plaatsgevonden. Eveneens kenmerkend is dat de cultuursector ook in moeilijke omstandigheden uit gedrevenheid dezelfde prestaties blijft leveren.

Sommige instellingen en makers hebben een groot bereik en weten kapitaalkrachtige partners aan zich te binden.

³ Zie bijlage 5 voor gemeentelijke subsidieregelingen voor de culturele sector.

Dit in tegenstelling tot kleine organisaties die zich richten op een niche of op een stadsdeel. Opvallend is dat binnen de culturele sector relatief veel zzp'ers werkzaam zijn die werk verrichten voor kleine en middelgrote instellingen en ondernemingen. Het aantal zelfstandigen in de culturele sector is bijna drie keer hoger dan bij het Nederlands gemiddelde van andere sectoren. Voor deze groep zzp'ers is de bedrijfsvoering anders ingericht dan bij gezelschappen en instellingen. Financieringsinstrumenten zijn niet altijd op hen toegesneden. Net als voor (beginnende) makers is de arbeidspositie voor hen minder gunstig. Zij ontvangen niet altijd een passende beloning voor hun werk. Een gezamenlijk advies van de Raad voor Cultuur en de Sociaal-Economische Raad (SER) biedt concrete aanbevelingen om de minder sterke arbeidsmarkt en inkomenspositie van werkenden in de culturele sector te verbeteren. Deze zogeheten [Arbeidsmarktagenda](#) bevat actiepunten voor het arbeidsmarktbeleid van de gehele culturele en creatieve sector in Nederland en is opgesteld in opdracht van het Ministerie van OCW.

Verkenning van financieringsvormen

De financiële knelpunten en vraagstukken binnen de culturele sector hebben op verzoek van de minister geleid tot een verkenning van de Raad voor Cultuur naar [andere financieringsvormen](#) die doorontwikkeld kunnen worden. Een meer diverse financieringsmix is een van de belangrijke thema's voor cultuurbeleid in relatie tot financieel gezonde instellingen. De omvang en daarmee het belang van derde geldstromen (sponsors en donateurs) neemt toe in de cultuursector. Des te belangrijker is het om hier regels over op te stellen om ongewenste belangenverstrengeling (mede voortkomend uit de vraag naar het aantrekken van private financieringsstromen als onderdeel van de financieringsmix) te voorkomen en om integer te kunnen besturen. De toepassing van de Governance Code verdient dan ook aandacht.

Een [gezonde bedrijfsvoering](#)⁴ laat zien hoe de instelling haar continuïteit waarborgt. Voorbeelden zijn voldoende middelen voor innovatie, het doen van lange termijn investeringen en het scholen van personeel. Relevante vragen zijn: welke keuzes worden gemaakt? Wat doen de instellingen om over vier of acht jaar nog te bestaan? En wat brengt mensen plezier? Een normale werkdruk en aandacht voor persoonlijke ontwikkeling van werknemers maken hier onderdeel van uit. Kortom, een gezonde werkomgeving in de cultuurbranche.

De gemeente bepaalt niet wat een eerlijke beloning is, dit wordt in cao's en honoreringsrichtlijnen gedaan. Op het uitgangspunt van de kernwaarde solidariteit (tegenover werk staat een eerlijke beloning, Fair Pay), wordt actief toezicht verwacht van het bestuur van de instelling. De instelling dient in haar aanvraag uit te leggen hoe zij met eerlijke beloning omgaat en in te gaan op de relatie tussen hogere loonkosten, eigen inkomsten en productie. Ze zorgt er stapsgewijs voor dat een eerlijke beloning de norm wordt. In lijn met het rijksbeleid erkent de gemeente dat een eerlijke beloning effect kan hebben op het aantal voorstellingen of tentoonstellingen of andere aspecten van de bedrijfsvoering, ook gezien het feit dat er geen extra middelen beschikbaar komen voor de culturele sector binnen de gemeentelijke subsidie voor de implementatie van de Fair Practice code. Wij verzoeken de Adviescommissie om rekening te houden met het effect dat de toepassing van de [Fair Practice Code](#) op de output van de instellingen heeft. Fair Pay gaat boven bezoekcijfers, aantal producties en voorstellingen en/of tentoonstellingen.

4 Zie bijlage 4 voor de aspecten die van belang zijn voor de bedrijfsvoering van een instelling.

Duurzaamheid

De gemeente neemt duurzaamheid op in de algemene subsidieverordening en bij subsidieverleningen worden eisen op het gebied van duurzaamheid als voorwaarde opgenomen in de subsidiecriteria. In concreto betekent dit dat instellingen in hun jaarlijkse verantwoording ook een paragraaf over de verduurzaming van hun bedrijfsvoering moeten opnemen en daarbij aandacht gaan besteden aan zaken als energiebesparing, gescheiden afvalverwerking, beperking van hun grondstoffenverbruik, duurzaam inkopen en het stimuleren van duurzame mobiliteit (van zowel de bedrijfsvoering als van bezoekersstromen).

3.4 Cultuureducatie

Zoals gesteld in het coalitieakkoord vinden wij dat cultuureducatie in de vorming van kinderen en jongeren tot volwassenen een belangrijke rol speelt. Cultuur stimuleert, prikkelt, maakt nieuwsgierig, daagt uit en leert kinderen (sociale) vaardigheden. Wij sluiten ook daarom voor de komende beleidsperiode aan op het beleid vanuit het Rijk en het Fonds voor Cultuurparticipatie.

Om dit zo goed mogelijk te realiseren, stellen we in ieder geval de volgende voorwaarden:

- De culturele instellingen en andere aanbieders stemmen hun aanbod onderling en op de vraag van de scholen af, waarbij het expertisecentrum van CultuurSchakel een belangrijke rol speelt.
- Het cultureel aanbod voor het primair onderwijs sluit aan op de leerlijnen Cultuuronderwijs op zijn Haags (COH).

Op 11 juni jl. presenteerde de minister van OCW haar [uitgangspunten](#) nieuw cultuurbeleid 2021-2024, waarin zij aangeeft dat de landelijke regeling [Cultuureducatie met Kwaliteit](#) (CmK) wordt voortgezet. In het najaar worden de uitkomsten van Curriculum.nu gepresenteerd, dat naar verwachting een positieve invloed zal hebben op de verdere verankering van het cultuuronderwijs binnen het primair en voortgezet onderwijs.

Wij investeren fors in cultuureducatie en -onderwijs.⁵ De gemeentelijke bijdrage aan de landelijke matchingsregeling in de huidige CmK-periode is weliswaar geen onderdeel van het budget vanuit het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2021-2024, maar is hier in beleid en uitvoering sterk mee verbonden. Het educatieaanbod vanuit de culturele instellingen moet immers aansluiten op de leerlijnen van de Haagse variant van CmK: Cultuuronderwijs op zijn Haags. De basisscholen worden met een subsidie vanuit het meerjarenbeleidsplanbudget 2021-2024 in staat gesteld dit cultureel educatieaanbod in te kopen.

Na de vaststelling van de [Nota Cultuureducatie](#) heeft CultuurSchakel sinds 2017 de opdracht ook voor de eerste twee schooljaren van het voortgezet onderwijs een programma samen te stellen. CultuurSchakel heeft een belangrijke rol als onafhankelijk adviseur voor het onderwijs maar ook voor de culturele instellingen. Als kenniscentrum fungeert zij binnen de stad en daarbuiten als gesprekspartner voor onder andere het Fonds voor Cultuurparticipatie, collega-instellingen in de regio en in het land, waarbij kennisuitwisseling en samenwerking centraal staan.

⁵ Zie bijlage 6 voor overzicht financieringsstromen m.b.t. cultuureducatie.

3.5 Samenwerken

Kunst en cultuur hebben naast hun intrinsieke waarde een grote economische, sociale en aantrekkelijke waarde en functie voor de stad. Het belang van kunst en cultuur wordt steeds breder erkend in stedelijke ontwikkelingen en integrale aanpak van stadsdelen. Daarom wordt er gemeente-breed samengewerkt.

Van de culturele instellingen wordt in ieder geval het volgende verwacht op het gebied van samenwerking:

- De instelling heeft een visie op zijn maatschappelijke rol in de samenwerking met de stad en zoekt naar een brede diversiteit in samenwerking, zowel binnen als buiten de culturele sector.
- De instelling maakt deze samenwerkingen concreet in haar beleidsplan.

Zowel de samenwerkingen binnen de gemeente als de samenwerkingen die de culturele sector aangaan, dragen bij aan een grotere impact, een sterker draagvlak voor en een breder bereik van kunst en cultuur in de stad. De samenwerking in de culturele sector speelt op meerdere niveaus: tussen instellingen onderling, tussen makers en instellingen, met instellingen buiten de sector en op nationaal en internationaal niveau. Twee samenwerkingsvormen benoemen wij hieronder apart. De één vanwege de rol en verantwoordelijkheid van de culturele sector en de ander omdat samenwerking sterker maakt.

Cultuur met maatschappelijke relevantie

Vanuit een gemeenschappelijke culturele basis kunnen begrip voor de ander én versterking van de eigen cultuur ontstaan. Dit draagt bij aan de collectieve identiteit van de stad. Wij waarderen de brede blik van de culturele sector op de stad en haar inwoners en zien de inzet van kunst en cultuur als middel voor het vergroten van de sociale cohesie en leefbaarheid. Wij vragen van culturele instellingen hun maatschappelijke rol en de gerichte bijdragen aan het vergroten van sociale cohesie en leefbaarheid te beschrijven.

Samenwerking tussen de culturele instellingen

Wij zien dat de culturele sector in onderlinge samenwerking veel in beweging brengt. Samenwerking binnen de eigen sector is nodig voor afstemming en verbinding van productie, programmering en presentatie, publieksbereik, talentontwikkeling en cultuurparticipatie- en educatie. De verbinding van de grote instellingen en de kunstvakopleidingen met kleinere spelers blijft cruciaal voor de talentontwikkeling en innovatie en daarmee voor het makersklimaat. Ook is onderlinge samenwerking essentieel om de doelstellingen op het gebied van diversiteit en inclusie te behalen en andere publieksgroepen te bereiken.

Belangrijk is dat de samenwerkingen ontstaan vanuit een gezamenlijk en gelijkwaardig eigenaarschap. Uitdagingen binnen deze samenwerkingen liggen in het verschil van beschikbare budgetten, timing, personele inzet en verwachtingen op het sociale en/of artistieke vlak.

3.6 Makersklimaat en talentontwikkeling

In een veelzijdig en kwalitatief hoogstaand makersklimaat hebben kunstenaars, dansers, film-makers, schrijvers, choreografen, theatermakers en creatieven de ruimte en tijd om te produceren en vinden zij een podium. Dit wordt gefaciliteerd door kunstinstellingen, talentontwikkelingsprogramma's en systeeminstellingen zoals CultuurSchakel, Popradar en Stroom. Deze laatste ondersteunen en voeren gemeentelijk beleid uit.

Daarnaast spelen ook het broedplaatsenbeleid, betaalbare werk- en oefenruimtes, subsidie-regelingen en organisaties die zich actief inzetten op het betrekken van wijken, en al diegenen die actief betrokken zijn bij de cultuur van een stad, een rol. De netwerken die in dit klimaat ontstaan, leiden onder andere tot een uitwisseling van ideeën en sociale relaties.

Een innovatief en creatief klimaat in de stad vinden wij belangrijk. Dit staat ook centraal in de [ontwerp-economische visie](#) en het huidige coalitieakkoord 2018-2022 'Den Haag, Stad van Kansen en Ambities'.

Wij faciliteren makers en erkennen het belang van vernieuwing. Innovatie betekent ook: openstaan voor datgene dat nog niet bestaat en dus voor ontdekkingen. Plekken en activiteiten gericht op het experiment binnen een creatieve testomgeving, zorgen voor meer sociale interactie en kunnen aanjagers zijn van stedelijke ontwikkelingen, of die ontwikkelingen ondersteunen.

Om het makersklimaat florerend te houden en talentontwikkeling te blijven stimuleren heeft:

- de sector een actieve rol waarbij talent de ruimte krijgt, wordt gestimuleerd en gefaciliteerd en vertaalt deze rol in haar beleidsplannen;
- de sector een brede blik op het begrip talentontwikkeling, met ook aandacht voor makers die op een andere manier tot kennis zijn gekomen dan via de traditionele vakopleidingen.

Behoud makersklimaat

De afgelopen jaren hebben wij actief ingezet op het verstevigen van de infrastructuur met betrekking tot werkruimtes in panden waarvoor (tijdelijk) geen bestemming is. Via dat beleid hebben veel initiatieven en makers een plek gekregen in de stad. Het behouden en creëren van betaalbare ruimtes krijgt ook in de nieuwe beleidsperiode blijvende aandacht.

Broedplaatsen

De subsidieregeling Culturele Activiteiten Broedplaatsen zetten wij voort om het makersklimaat te stimuleren. Juist in broedplaatsen kunnen verschillende soorten makers experimenteren. De kwalitatief goede programmering die binnen deze plekken wordt verzorgd door kunstenaars-initiatieven vormt een waardevolle aanvulling op de bestaande activiteiten in de stad. Dit soort initiatieven toont het belang van (en ruimte voor) experiment aan en laat zien dat dit kan leiden tot een ontwikkeling en versterking van de sector. De Broedplaatssubsidies worden nu vooral gebruikt voor beeldende kunst, maar de regeling staat ook open voor andere disciplines.

Talentontwikkeling en non-lineaire talentontwikkeling

Voor artistieke talentontwikkeling is tijd, begeleiding en facilitaire ondersteuning essentieel. Den Haag kent drie grote gezelschappen voor muziek, theater en dans en een productiehuis voor dans- en podiumkunsten. Samen met de culturele instellingen en gezelschappen, kunstopleidingen, festivals en overige evenementen betekent dat een rijke voedingsbodem voor talentontwikkeling. De beeldende kunst in Den Haag kenmerkt zich doordat er ruimte en tijd is om zich te ontwikkelen. Makers kunnen in dat klimaat groeien. Na hun studie blijven kunstenaars dan ook vaak in Den Haag wonen.

Het vervagen van grenzen tussen disciplines en de opkomst van de do it yourself-cultuur en non-lineaire talentontwikkeling vragen om een bredere blik op talentontwikkeling. De roep om een meer diverse en inclusieve cultuursector, met ruimte voor nieuwe kunstvormen, vraagt de sector en de gemeente ook open te staan voor mensen die op een andere manier tot kennis zijn gekomen en zich verder willen ontwikkelen.

Dit biedt kans op inhoudelijke vernieuwing. De verbinding van de diverse spelers (instellingen, podia, festivals) in het Haagse culturele veld, waarbij er ook aandacht is voor talentvolle makers zonder reguliere vakopleiding, is cruciaal voor talentontwikkeling in Den Haag.

Analyses van de culturele sectoren in Den Haag

4

4. Analyses van de culturele sectoren in Den Haag

In de sectoranalyses van dit hoofdstuk is de traditionele indeling van de culturele disciplines aangehouden. We beseffen dat nieuwe ontwikkelingen zorgen voor andere genres en disciplines en drukken de Adviescommissie op het hart dat deze beschrijvingen andersoortige aanvragers niet buitensluiten. Een groot aantal instellingen wordt in de navolgende tekst genoemd om het culturele veld te illustreren. Instellingen worden soms korter omschreven of niet genoemd, wat niets zegt over het belang van de instelling.

Analyses van de culturele sectoren in Den Haag

4.1 Podia

Podia hebben een belangrijke functie in het verbinden van makers en publiek. Ze zijn een onontbeerlijke schakel in het vergroten van de diversiteit van het cultuuraanbod. Den Haag beschikt over een scala aan podia en accommodaties. Het aantal is toereikend voor het ontwikkelen, produceren en presenteren van een artistiek hoogwaardig én breed aanbod.

Met de opening van het OCC aan het Spuiplein in 2021 beschikt Den Haag over een toereikend aantal podia, ook omdat culturele organisaties geregeld naar specifieke (buiten)locaties uitwijken voor hun producties.

Zaalcapaciteit

De opening van een cultuurgebouw als het OCC zorgt ervoor dat de zaalcapaciteit weer op het peil komt van een aantal jaar geleden. Verspreid door de stad zijn tientallen zalen, variërend van 60 tot 2.200 stoelen, met in totaal ongeveer 9.500 stoelen. Elk podium heeft een eigen hoofdprofiel: Korzo voor dans, Diligentia en Pepijn voor cabaret, Zaal 3 voor nieuwe makers, Branoul voor literair theater en de Cultuurankers voor cultuur uit hun stadsdeel. Het PAARD richt zich vooral op popmuziek.

Onderhoud en investeringen

De gemeentelijke cultuuraccommodaties worden verhuurd aan culturele instellingen die zijn opgenomen in het Meerjarenbeleidsplan. De verantwoordelijkheden van de instelling voor het huurdersonderhoud zijn via het huurcontract vastgelegd. De gemeente is als eigenaar van het pand verantwoordelijk voor het eigenarenonderhoud. De gemeente is ook verantwoordelijk voor het vervangen van gebouw gebonden theaterinstallaties (zoals trekkenwanden, verwarmings- en luchtbehandelingsinstallaties). De vervanging van de theaterinventaris (zoals licht- en geluidsinstallaties) is een verantwoordelijkheid van de huurder. De afschrijvingskosten van deze inventaris dienen te zijn opgenomen in de exploitatiebegroting van de instelling.

Beleidsdoelen

- *Het OCC moet een 'Huis voor heel Den Haag' worden. De instellingen die in het OCC worden gehuisvest dragen hieraan bij. Net als andere culturele instellingen en verenigingen in de stad.*
- *Wij zien graag dat de overige podia zich blijvend onderscheiden door zich te richten op een eigen profiel.*
- *Wij vragen organisaties in hun subsidieaanvragen aandacht te schenken aan een gezonde bedrijfsvoering op het gebied van personeel en onderhoudsinvesteringen.*

4.2 Theater

Den Haag heeft als toneelstad een lange traditie. De stad heeft een goede voedingsbodem met gezelschappen, podia en een geïnteresseerd publiek. Er is weliswaar geen kunstvakopleiding voor theater in Den Haag, maar jonge makers uit het hele land weten Den Haag als ontwikkelplek te vinden.

Het Nationale Theater

Het Nationale Theater, de fusieorganisatie van het Nationale Toneel, de Koninklijke Schouwburg en Theater aan het Spui, is operationeel sinds 1 januari 2017. Het is de eerste theaterorganisatie in Nederland waar het programmeren en produceren van toneelvoorstellingen onder één dak plaatsvinden en waar het jeugdtheatergezelschap NTjong een volwaardig onderdeel is van het geheel.

Evenals Het Nationale Theater maakt NTjong deel uit van de landelijke culturele basis-infrastructuur. Het Nationale Theater is zowel het stadsgezelschap van Den Haag als het grootste reisgezelschap in het landelijke toneelbestel. Het Nationale Theater bespeelt de belangrijkste toneelpodia: de Koninklijke Schouwburg, Theater aan het Spui, Zaal 3, de Studio's en theaters door het hele land. De eerste twee theaters zijn ook aantrekkelijke locaties voor festivals.

Den Haag als ontwikkelplek

Wij hebben net als de culturele sector de ambitie om de betekenis van Den Haag als ontwikkelplek te vergroten. Wij blijven daarom inzetten op makersklimaat en talentontwikkeling. Het Nationale Theater speelt hierin een belangrijke rol door steeds twee jonge regisseurs ontwikkeltrajecten aan te bieden. Firma Mes wordt - net als Opera2Day - facilitair ondersteund door Het Nationale Theater en is een voorbeeld van een kleinere producerende instelling. Kleinere initiatieven als Dégradé en Het Vijfde Bedrijf opereren als projectorganisaties.

Zaal 3, gepositioneerd in verzamelgebouw DCR, biedt ruimte aan nieuwe makers. De bekendheid van deze plek is gegroeid en trekt ook makers uit andere delen van het land aan. Het gaat om jonge makers en zogenaamde midcareers. Veel van hen opereren zelfstandig en zijn niet verbonden aan een organisatie. De ondersteuning van deze makers valt vaak buiten de mogelijkheden van het Fonds Podiumkunsten. Hier biedt de in ontwikkeling zijnde makersregeling¹ mogelijk een oplossing.

Internationale programmering

In een internationale stad als Den Haag is het belangrijk dat er ook voor mensen die geen Nederlands spreken theateraanbod is. Bij veel cultuuraanbod is taal geen barrière. Bij theater is taal juist wel belangrijk. Naast veelal kleinschalig Frans- en Engelstalig aanbod is er via het Explore Festival aanbod van over de hele wereld. STET is de belangrijkste aanbieder van Engelstalig theater. STET en Het Nationale Theater werken facilitair samen.

Jeugdtheater

Artistiek gaat het goed met het NTjong. De waardering door publiek en recensenten is groot. NTjong bouwt haar publiek op in Den Haag en daarbuiten, zowel met vrije- als schoolvoorstellingen. Naast NTjong programmeert Het Nationale Theater ook jeugd- en schoolvoorstellingen door andere gezelschappen. Binnen de Cultuurankers wordt ook regelmatig jeugdtheater geprogrammeerd. Jeugdtheaterschool Rabarber geeft theateronderwijs aan kinderen en jongeren. Vandaaruit stromen talenten door naar de kunstvakopleidingen in het land.

¹ Zie bijlage 5 voor meer informatie over de makersregeling.

Analyses van de culturele sectoren in Den Haag

Beleidsdoelen

- *Wij willen de toneeltraditie voortzetten en streven naar een dynamische theaterinfrastructuur die ruimte geeft aan excellente productie en programmering in de grote en kleinere zalen, aan jeugdtheater, aan experimentele vormen, talentontwikkeling, educatie en maatschappelijke verbindingen.*
- *Wij verwachten dat Het Nationale Theater hierin als grootste instelling de verantwoordelijkheid neemt ten opzichte van kleinere instellingen en initiatieven en oog heeft voor verschillende samenwerkingsmogelijkheden.*
- *Wij vinden het belangrijk dat er een klimaat is waarbinnen jonge makers kunnen experimenteren en dat Den Haag wordt gezien als aantrekkelijke vestigingslocatie.*
- *Wij willen dat organisaties in hun plannen voor de komende jaren minder de nadruk leggen op groeiende bezoekersaantallen, maar - met aandacht voor een gezonde bedrijfsvoering - meer op ruimte voor vernieuwing, experiment en aandacht voor de bezoekersimpact.*
- *In onze internationale stad is belangrijk dat het Engelstalig² theater behouden blijft. Wij vragen de Adviescommissie expliciet aandacht te hebben voor dit thema, met als beoogd resultaat dat het Engelstalige aanbod minimaal gelijk blijft, maar het liefst wordt vergroot.*

4.3 Popmuziek

Al decennia brengt de Haagse muzikscene verschillende bands, acts en artiesten voort, die zowel in binnen- als buitenland succesvol zijn. Het sterke muzikale imago van Den Haag stimuleert makers om zich met muziek bezig te houden.

Integrale benadering van genres

Wij gebruiken popmuziek als overkoepelende term voor diverse muziekgenres vanwege de brede toegankelijkheid en maatschappelijke nabijheid die deze genres gemeen hebben. Onder popmuziek verstaan wij dan ook jazz, blues, rock, wereldmuziek, urban, dance en elektronische muziek en alles wat daarbuiten valt met uitzondering van klassieke en hedendaagse gecomponeerde muziek. De grenzen tussen muzikale genres zijn constant in beweging; er ontstaan hybride en nieuwe muziekstromingen. De voorkeuren van het publiek zijn niet in hokjes te vangen. Er klinken allerlei genres op tal van podia, in Cultuurankers, in allerlei horecagelegenheden, op alternatieve locaties en op vele festivals.

Bloeiende internationale muziekstad

Den Haag is veel meer dan alleen rock. Onze stad heeft een sterke reputatie in de internationale elektronische muziek. Bij PIP en The Crave zijn internationale netwerken ontstaan die bijdragen aan uitwisseling en kruisbestuiving. Festival Rewire brengt de stad internationale allure. In het Popdistrict en het PAARD komen vele genres aan bod en is er plek voor iedereen. De Haagse hiphop en andere urban muziekstromingen veroveren steeds meer podia en festivals.

² Pag. 53 van het coalitieakkoord.

Het Koninklijk Conservatorium trekt internationale musici naar Den Haag en is actief in internationale samenwerkingen en projecten. ProJazz en de Regentenkamer bieden doorlopende programmering. Door de versmelting van wereldmuziek met pop, klassieke en nieuwe muziek is er van een aparte categorie minder sprake. Gevoed door de verschillende culturele achtergronden van onze bewoners klinkt in Den Haag muziek uit alle windstreken.

Talentontwikkeling

Als stad koesteren en faciliteren we ons talent. De oefenruimtes van Popradar en Musicon, bandcoachingstrajecten van Ready to Play, Popschool Den Haag en Popradar, talentontwikkelingsstrajecten van Musicon en Aight en de vele podia en festivals zijn een greep uit de keten die talenten (nodig) hebben om zich verder te ontwikkelen. Met Popradar Music Support en de Projectregeling Popmuziek Den Haag (POP) worden makers en initiatiefnemers met financiële middelen, kennis en een netwerk ondersteund. Trajecten zoals People Stage en Radar Live bieden lokaal talent de kans ervaring op te doen op een groot festival zoals Parkpop en THE LIFE I LIVE. Het landelijk reizend muziekfestival Popronde biedt opkomende artiesten presentatiemogelijkheden en draagt daarmee bij aan uitwisseling tussen steden.

Breed bereik

Het PAARD blijft een belangrijk poppodium voor Den Haag. In 2018 is er een convenant gesloten tussen het PAARD en Dans- en Muziekcentrum (DMC) voor een samenwerking in de pop-programmering in het OCC. We ondersteunen de ontwikkeling van het Popdistrict, het hart van de Haagse popmuziek. De mix van (straat)culturen en kunstvormen in het verlengde van hiphopmuziek vormt een onderdeel van de grootstedelijke cultuur waar Stichting Aight op inspeelt. General Urban Arts Platform (GUAP) vervult een belangrijke rol in het live-circuit en online, door bij te dragen aan het verbinden van de multidisciplinaire urban scene aan elkaar en aan de stad. Op het gebied van alternatieve en experimentele muziek heeft Den Haag een sterke reputatie. SuBmarine en Musicon bieden nicheprogrammering in de stad. Festivals als Rewire en Mondriaan Jazz bieden ruimte voor vernieuwing. Bij PIP is er ruimte voor (interdisciplinair) experiment. Den Haag kent een grote verscheidenheid aan (muziek)festivals door de stad heen. Naast kwalitatieve (lokale, nationale en internationale) programmering is er veel ruimte voor talentontwikkeling en vernieuwing te zien. Het live-circuit van horeca en overige locaties waar de muziekscene gedijt, zorgt voor levendigheid en speelplekken voor beginnende en gevestigde muzikanten. In de zomer wordt het aantal podia tijdelijk vergroot met de podia aan zee in de diverse horecagelegenheden. Om het uitgaansklimaat een impuls te geven heeft de [Haagse Nachtburgemeester](#) in samenwerking met stakeholders en de gemeente in de Nachtvisie 2019 een vijftal aandachtspunten geformuleerd.

Innovatie en digitalisering

De Haagse muzieksce is online sterk vertegenwoordigd. Stichting Brouhaha vervult met 3voor12 Den Haag, Rumour en de Streammachine een belangrijke rol in de digitale toegankelijkheid van de Haagse culturele sector en van de stad Den Haag in bredere zin. Onder de naam Jazz070 is een samenwerkingsverband tussen zalen en producenten opgezet om de krachten te bundelen voor programmering, podiumafstemming en marketing om meer publiek te bereiken en versnippering

Analyses van de culturele sectoren in Den Haag

tegen te gaan. Op het gebied van cultuurmarketing voorziet de concertagenda van denhaag.com in een platform voor alle genres en de hele stad.

Popnota

De [Haagse Popnota](#) heeft in 2017 een update gehad die samen met de sector tot stand is gekomen. In de nota, Ruimte voor Pop, zijn beleidsvoornemens geformuleerd waar we ook in de komende beleidsperiode verder aan zullen werken.

Maatschappelijke nabijheid en verbinding

Popmuziek is een discipline die dicht bij de samenleving staat. Uitingen weerspiegelen wat er speelt in de maatschappij en vele stromingen en subculturen vinden hun plek in de popmuziek. Toegankelijkheid en diversiteit stellen mensen in staat verbinding met elkaar te vinden. Daarom leent juist deze discipline zich goed om aan te sluiten bij bredere maatschappelijke vraagstukken en beleidsdoelen. In het kader van multidisciplinariteit en samenwerking werken we dan ook naar de bredere benadering van popcultuur. Popcultuur is innovatief, terug te vinden in alle lagen van de maatschappij en maakt deel uit van verschillende disciplines en sectoren zoals film, televisie, theater, games, grafische vormgeving, digitale media, beeldende kunst, dans en literatuur.

Beleidsdoelen

- *Wij vinden het van groot belang dat er in Den Haag een breed en gevarieerd muziekaanbod is. Daarbij is blijvende aandacht voor de constant veranderende en samensmeltende vormen van zowel muziekgenres als disciplines van belang zodat nieuwe kunstuitingen plaats kunnen vinden en toegankelijkheid voor iedereen gewaarborgd blijft.*
- *Uit het [onderzoek](#) naar de behoeften van verschillende partijen aan een middenpodium zijn drie kansen gekomen die de meeste waarde hebben voor de stad: culturele broedplaatsen (waar onder andere kruisbestuiving plaats vindt, er ruimte is voor experiment en nieuwe combinaties tussen kunstvormen ontstaan), festivals en doorlopende programmering en ten slotte uitwisseling met andere steden. Wij vragen de Adviescommissie wat betreft de programmering deze kansen mee te laten wegen in haar beoordeling.*
- *Het stimuleren van het makersklimaat en talentontwikkeling is een van de speerpunten van dit beleidskader. Betaalbare oefenruimtes, talentontwikkelingstrajecten, presentatiemogelijkheden, productiefaciliteiten en de mogelijkheden om te professionaliseren vormen hiervoor onmisbare schakels binnen de infrastructuur. Haagse muzikanten van alle genres moeten hierbij gelijke kansen krijgen zich te kunnen ontwikkelen.*
- *In de popmuziek bewandelen mensen vaak een pad van non-lineaire³ talentontwikkeling. Van belang is de extra aandacht voor de ondersteuning van talentontwikkeling aan de onderkant van de keten tot aan professionalisering. Wij vragen de Adviescommissie aandacht te hebben in de aanvragen voor de verbinding van de diverse spelers (instellingen, podia, festivals) ten behoeve van talentontwikkeling.*

3 Zie hoofdstuk 3.6

4.4 Klassieke, oude en nieuwe muziek

Klassieke muziek in Den Haag beslaat de hele keten en bestaat uit een breed aanbod van symfonische muziek, kamermuziek, opera, muziektheater en oude- en nieuwe muziek. Het Residentie Orkest en het Koninklijk Conservatorium zijn de grootste producerende instellingen. Het Dans- en Muziekcentrum (DMC) is de grootste muziekprogrammeur voor het Zuiderstrandtheater en de Nieuwe Kerk en zal dit straks ook zijn voor het OCC. Ook staan Festival Classique en Classical Encounters⁴ in het huidige Meerjarenbeleidsplan. Musica Antica da Camera staat voor een oude muziekprogrammering, de Johan Wagenaar Stichting is samen met het Residentie Orkest, de Nieuwe Kerk, het Koninklijk Conservatorium, Korzo en het PAARD verantwoordelijk voor het festival nieuwe muziekfestival Dag in de Branding. Daarnaast zijn verschillende (kamermuziek)ensembles actief zoals Ciconia Consort, LOOS, Matangi Kwartet, New European Ensemble, Ensemble Klang en Slagwerk Den Haag en het operagezelschap Opera2Day en nog vele anderen.

Samenwerking

Het Residentie Orkest is hét orkest van Den Haag. Het neemt een belangrijke rol op zich in het bereiken en verbinden van de inwoners en bezoekers van Den Haag en heeft een zeer uitgebreid educatief programma waarmee zij zo'n 30.000 leerlingen per jaar bereikt. Het orkest zoekt actief nieuwe doelgroepen door op andere locaties te spelen, zoals het PAARD en door cross-over concerten te programmeren.

Het Residentie Orkest en het Koninklijk Conservatorium hebben een convenant waarin de samenwerking op artistiek, educatief en maatschappelijk niveau nog meer wordt versterkt en onderzoek wordt gestimuleerd.

Het Koninklijk Conservatorium, onderdeel van de Hogeschool der Kunsten, is het oudste conservatorium van Nederland. Het werkt samen met diverse culturele instellingen in de stad; veel ensembles ontstaan vanuit het conservatorium. Korzo is een podium voor getalenteerde ensembles en andere vormen van muziek. Overige podia zijn de Nieuwe Kerk, Theater aan het Spui, de Cultuurankers, diverse kerken en Diligentia.

Het opera- en muziektheateraanbod in Den Haag komt tot stand met producties uit eigen stad en met gastprogrammering van daarbuiten. Opera2Day (co)produceert meerdere voorstellingen per jaar, vaak op onverwachte locaties en met bijzondere presentatievormen. De Dutch National Opera Academy, een masteropleiding van het Koninklijk Conservatorium en het Conservatorium van Amsterdam, presenteert zich tweejaarlijks aan het publiek. Het Zuiderstrandtheater biedt tot en met 2021 een podium aan opera's van reizende gezelschappen. Het AFAS Circustheater en het World Forum programmeren niet-gesubsidieerd muziektheater, veelal musicals.

Het Haags Orgel Kontakt programmeert orgelconcerten in verschillende kerken en organiseert op kleine schaal educatieve activiteiten. Het Prinses Christina Concours biedt jonge talenten een talentontwikkelingstraject op hoog niveau in een wedstrijdvorm aan met de (halve)finale in Den Haag.

⁴ Opgenomen als Internationaal Kamermuziekfestival Den Haag.

Analyses van de culturele sectoren in Den Haag

Ensembles

De Nederlandse ensemblecultuur vormt de motor achter de vernieuwing van het Nederlandse muziekleven. Het accent op een specialisme of een specifieke bezetting leidt tot hoge artistieke en ambachtelijke kwaliteit. Zo zorgen de Haagse ensembles voor veel dynamiek en diversiteit in de muzieksector en krijgen zij internationaal veel erkenning.

De druk op de private en overheidsfondsen is sterk toegenomen waardoor het steeds moeilijker wordt om voor componisten en producties financiering te vinden.

Door de sector wordt ervaren dat fondsen voor meer bekende namen en grote producties met lange speellijsten gaan, waardoor vernieuwing en kleine productie moeilijk te financieren zijn. Dit staat talentontwikkeling in de weg en belemmert de beroepspraktijk van componisten en musici. Daarbij vinden steeds meer cross-overs plaats. In de praktijk blijkt dat de fondsen en/of subsidieregels nog onvoldoende aansluiten op deze ontwikkelingen.

Nieuwe muziek

Uit het onderzoek naar de mogelijkheden voor een festival voor moderne muziek, dat voortkomt uit het coalitieakkoord, blijkt dat er in Den Haag een vruchtbare bodem bestaat voor aanvullende programmering van muziek van nu, van nieuwe gecomponeerde muziek tot aan elektronische muziek. Het advies luidt om daarvoor in eerste instantie op het bestaande Rewire-festival in te zetten.

Beleidsdoelen

- *Wij geven er de voorkeur aan om een bestaand festival, zoals Rewire, te versterken met aandacht voor lokale makers en talentontwikkeling, verdergaande samenwerking met organisaties die ook in dit veld actief zijn, en meer openbaar toegankelijk programma om nieuwe doelgroepen van binnen en buiten Den Haag te betrekken. Het versterken van een bestaand festival past beter bij onze doelstellingen op het gebied van bedrijfsvoering, makersklimaat en samenwerking binnen de sector. Wij vragen de Adviescommissie hier in haar beoordeling van aanvragen rekening mee te houden.*
- *Het dynamisch en veelzijdig klassiek muziekleven in Den Haag vinden wij belangrijk. De druk op de financiering en het zoeken naar publiek staat op gespannen voet met artistieke vernieuwing. In een veranderende stad als Den Haag lijkt de tijd rijp voor meer cross-overs, vernieuwing, niet-alledaagse samenwerkingen en aanbod dat past bij deze dynamische stad.*
- *Wij vragen de Adviescommissie om rekening te houden met de ontwikkeling dat externe financiering onder druk staat en dat de rijke ensemblecultuur van Den Haag behouden dient te blijven en zich artistiek moet kunnen blijven ontwikkelen.*
- *Wij zien voor het Residentie Orkest, het Koninklijk Conservatorium en Dans- en Muziekcentrum de taak, gezamenlijk én met kleinere muziekinstellingen, het voortouw te (blijven) nemen voor de klassieke muziekketens: van productie, programmering, presentatie, tot talentontwikkeling, educatie en maatschappelijke verbinding.*
- *Om goed aan te sluiten op de behoeftes in de stad is afstemming nodig voor een samenhangende muziekprogrammering, voor marketing en publieksontwikkeling, talentontwikkeling, cultuur-educatie en maatschappelijke verbinding.*
- *Wij vragen de grotere instellingen nadrukkelijk de samenwerking te zoeken met de Cultuurankers om daarmee ook nieuw en breder publiek kennis te laten maken met oude en nieuwe muziek. Ook kleinere instellingen dienen zich hier rekenschap van te geven.*

4.5 Dans

De Haagse sector heeft een gezamenlijke ambitie om het sterke profiel Den Haag als de stad van de moderne dans nationaal en internationaal nog zichtbaarder te maken. Met een focus op excellentie, talentontwikkeling en een diversiteit aan stijlen. Het Haagse dansveld ontwikkelt en stimuleert kwaliteit, dynamiek en pluriformiteit door hoogwaardige activiteiten en draagt bij aan een sterk en veelzijdig kunstklimaat in de stad.

Haagse danssector

Het Nederlands Dans Theater (NDT) is wereldwijd bekend door de kwaliteit van haar dansers en artistieke creaties en is daarmee een van de topinstellingen van Den Haag. Holland Dance Festival (HDF) produceert de enige internationale dans biënnale van Nederland en door het grote internationale netwerk opereert HDF als verbinder tussen Nederlandse dansgezelschappen, dansers en choreografen enerzijds en buitenlandse gezelschappen, festivals en voorstaande choreografen en dansers anderzijds.

Ook Korzo opereert in een internationaal netwerk met de vele en diverse eigen festivals en activiteiten die ze produceert. De getalenteerde choreografen die verbonden zijn aan het productiehuis van Korzo zijn van grote invloed op de ontwikkeling van de hedendaagse dans. De Dansvakopleiding van het Koninklijk Conservatorium vormt dansers van de toekomst en gaat relaties aan met de (internationale) beroepspraktijk.

Den Haag heeft, mede dankzij het productiehuis van Korzo, een circuit van freelancers van het hoogste dansniveau, zoals Meyer-Chaffaud, Kalpanarts, David Middendorp/Another Kind of Blue, Amos Ben-Tal/OFFprojects et cetera. Zij kunnen zich artistiek ontwikkelen, voorstellingen maken en grenzen verleggen. Het sinds 2011 opgerichte CLOUD/Danslab faciliteert onderzoek in de ontwikkeling van dans en multidisciplinaire voorstellingen. De Dutch Don't Dance Division (DeDDDD) maakt dansvoorstellingen die in vorm en inhoud toegankelijk zijn voor een breed publiek en biedt jonge dansers in de Dutch Junior Dance Division (DeDJDD) een ontwikkelingsplek. Het jeugd dansgezelschap van choreograaf Lonneke van Leth maakt multidisciplinaire dansvoorstellingen voor jong en oud. Het aanbod klassiek ballet of grote dansproducties wordt voornamelijk geprogrammeerd door het Zuiderstrandtheater.

Urban dance

Urban dance is de laatste tijd meer van invloed op de danssector. Instellingen als Aight weten specifieke doelgroepen te binden en ze een goede dansbasis mee te geven.

Korzo trekt nieuwe jonge dansers aan om hun creatieve dansambities in urban, modern, theater en cross-overs onder professionele begeleiding te ontdekken. Met de komst van deze nieuwe stijlen veranderen ook de dansprocessen. Voor de danssector is het belangrijk deze diverse dansstijlen en processen te verbinden zodat de dansinstellingen en het publiek er kennis mee kunnen maken.

Samenwerken

Dans verbindt culturen, stijlen, leeftijden en kunstvormen. Makers komen uit de hele wereld en gezelschappen bestaan uit verschillende nationaliteiten. Door het mixen van dansstijlen uit verschillende culturen ontstaan er nieuwe danstalen, verhalen en een breder bereik van

doelgroepen. Met internationale festivals, educatieve activiteiten, participatieprojecten zoals DansAble, workshops en doorlopende, opmaat gesneden lesprogramma's voor groepen van alle achtergronden en generaties wordt dans voor iedereen toegankelijk.

Door het verstevigen van het dansprofiel ontstaan er ook meer kansen om kleinere dansgezelschappen onder de aandacht van het grote publiek te brengen. Hierdoor neemt de sector het publiek mee in de diverse dansstijlen die er zijn. Zowel binnen als buiten de danssector wordt al veel samengewerkt. Dit leidt tot succesvolle projecten. Een aandachtspunt is de verbinding tussen de vrijetijd dansbeoefenaars, (semi-)professional en de gevestigde dansinstellingen. Al deze gezamenlijke projecten dragen bij aan de bekendheid van dans en daarmee aan gezamenlijke publieksopbouw.

Onafhankelijke makers en talentontwikkeling

In de dans wordt veel aandacht besteed en begeleiding gegeven aan jong talent om ervaring op te doen zodat de weg naar het professionele werkveld soepeler verloopt. Het zijn de makers die met een frisse en open blik naar de dans kijken en daarmee van belang zijn in de doorontwikkelingen van deze kunstvorm. Ze werken vaak interdisciplinair in samenwerking met beeldend kunstenaars, componisten, wetenschap en met nieuwe technologie. Dankzij het hoge opleidingsniveau van jonge dansers, de sterke onderlinge samenwerking, het internationale dansnetwerk en de band tussen de kleine gezelschappen en de grotere dansinstellingen, is er een professioneel 'vangnet'. Hierdoor heeft Den Haag een gezond dansklimaat.

Bedrijfsvoering

Het merendeel van de dansinstellingen kan met de huidige budgetten moeilijk voldoen aan de Fair Practice Code. In een sector waar veel kleine gezelschappen en dansmakers opereren, is het noodzakelijk op zoek te gaan naar nieuwe organisatievormen en financieringen waarbinnen een gezond en duurzaam klimaat voor de sector dans wordt gecreëerd. Dit geldt behalve voor zelfstandige makers en kleine dansgezelschappen ook voor de bijhorende creatieve producers. Daarnaast is het beroep van danser fysiek zwaar en kwetsbaar waardoor een goed vangnet nog belangrijker is.

Beleidsdoelen

- *Wij willen het sterke dansprofiel van Den Haag in stand houden en daarmee ook de huidige dansinfrastructuur die ruimte geeft aan (internationale) excellentie, een goede dans-programmering op de grote en kleinere podia, experiment en (top)talentontwikkeling, aan educatie en maatschappelijke verbindingen.*
- *Wij juichen het initiatief vanuit de danssector toe om de zichtbaarheid van de danssector te vergroten met als voorwaarde dat dit gericht is op een samenwerking waarin de dansgezelschappen kennismaken met elkaars publiek en hun publiek meenemen in de diversiteit van dans.*
- *Een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een open dansinfrastructuur achten wij essentieel om het hoge artistieke niveau op dansgebied te kunnen waarborgen.*
- *Met de opening van het OCC verwachten wij van het Nederlands Dans Theater een gedeelde ambitie en visie terug te zien in het beleidsplan over de inbedding van de dans in het nieuwe gebouw. Hierin staan verdergaande afstemming en concrete samenwerking met de danssector voor de programmering, talentontwikkeling en publieksopbouw voor de zichtbaarheid van het Haagse dansklimaat.*

Analyses van de culturele sectoren in Den Haag

- *De opkomst en invloed vanuit de urban dance vraagt om een andere kijk en werkwijze als het om talentontwikkeling gaat. Wij vinden het belangrijk dat ook de non-lineaire talentontwikkeling van dans aandacht krijgt naast die van de kunstvakopleidingen. Verbinding met de Cultuurankers, urban dance sector, amateurgezelschappen en Korzo als ontwikkel- en presentatieplek zijn hierin cruciaal.*
- *Behalve aan het opstellen van een realistische begroting vragen wij instellingen aandacht te besteden aan het vormen van duurzame samenwerkingen, organisatievormen en verbindingen met andere gezelschappen en instellingen ten behoeve van een sterker dansklimaat.*

4.6 Film

Beeld is steeds meer overheersend als manier waarop mensen informatie tot zich nemen, overbrengen en ervaringen met elkaar delen. De manier waarop dat gebeurt, is sterk aan het veranderen, zoals het kijken van films en documentaires via mobiele apparaten on demand, maar de behoefte om andere mensen te ontmoeten blijft.

Het bezoeken van theaters en bioscopen is één van de vele mogelijkheden om films en documentaires tot ons te nemen. In het eerste kwartaal van 2018 groeide het bezoekersaantal en bekeken al circa 600.000 mensen commerciële en arthouse films in Pathé-bioscopen en niet-commerciële artistieke films in Filmhuis Den Haag. Den Haag behoort daarmee tot de top drie van de vijftig filmsteden in Nederland.

Filmfestivals en on demand platform

Ondanks de toename van het on demand kijken, blijft de behoefte bestaan om andere mensen te ontmoeten, te ontspannen in een andere omgeving of de verdieping te zoeken via een lezing of debat. Daarin voorzien Filmhuis Den Haag en filmfestivals zoals Movies that Matter, het Roots-festival, The Hague Film Awards, 72hours Festival en tal van andere filmfestivals.

Educatie- en makersklimaat

In deze zich snel ontwikkelende mediacultuur heeft educatie een belangrijke functie in het (kritisch) leren omgaan met beeldtaal. Filmhuis Den Haag vervult hierin een sterke rol. In de productie van films is Den Haag klein. Het ondersteunen en stimuleren van een klimaat voor filmmakers en voor jong filmtalent in Den Haag houdt de huidige variatie en het brede filmaanbod mede in stand.

Beleidsdoelen

- *Wij vinden een breed en gevarieerd filmaanbod (commerciële en niet-commerciële) voor alle Hagenaars van belang. Om dit te behouden, ondersteunen wij via Filmhuis Den Haag en diverse festivals de niet-commerciële, artistieke films waarin ook maatschappelijke vraagstukken worden behandeld.*
- *Bij het vertonen van niet-commerciële artistieke films zal antwoord op de nieuwe technologische ontwikkelingen moeten komen. De eerste stappen zijn gezet door on demand platforms in te richten zoals Picl voor filmhuizen. De volgende stap is om de onlinedienstverlening te verrijken en ook het bekijken van films in de bioscoop te verdiepen met lezingen, achtergrondinformatie, interviews et cetera.*

- *Filmeducatie speelt vanwege de snelle technologische ontwikkelingen een belangrijke rol in het vergroten van mediawijsheid. De toekenning van de subsidie voor één van de twee landelijke pilots voor een filmeducatiehub aan het Filmhuis Den Haag is hiervoor een belangrijke stimulans en erkenning van de jarenlange investering in educatie. Het ligt voor de hand dat de filmeducatiehub als knooppunt van activiteiten voor film en -beeldeducatie voor de regio samenwerkt met CultuurSchakel.*
- *Een gevarieerd filmaanbod heeft een goed makersklimaat nodig. Wij willen jonge filmtalenten aan de stad binden en de toegankelijkheid van de stad voor producties vergroten. Het faciliteren en ondersteunen van Haagse filmproducties en de samenwerking tussen filmmakers zijn hierin van belang.*

4.7 Letteren

Taal is van groot belang. Taal helpt ons gedachten en meningen te vormen en ideeën te verwoorden. Dit is essentieel om elkaar te kunnen blijven verstaan. Wij zetten dan ook in op taalontwikkeling en -ontplooiing. Een kind dat opgroeit in een taalrijke omgeving heeft minder kans om later laaggeletterd te worden.

Plezier in lezen, het ontmoeten van aansprekende schrijvers en het kennismaken met boeken is belangrijk. Het is van belang dat we verhalen lezen en voorlezen en dat alle inwoners zich erin herkennen, ongeacht hun achtergrond. Door het vervagen van grenzen zowel op genre- als disciplineniveau worden nieuwe doelgroepen aangesproken. Het is van belang dat de instellingen heersende trends blijven volgen en in de vernieuwing meegaan, zodat literatuur interessant blijft voor alle doelgroepen en blijft aansluiten op hun behoeften en belevingswereld. Daarnaast zijn er ook steeds meer alternatieve producten zoals podcasts, apps, blogs, digitale kunst en poëzie, online (fan)fora en collaboratieve schrijfprojecten.

Groot aanbod

Het literaire aanbod in Den Haag is groot: Crossing Border en het Winternachten festival, georganiseerd door Writers Unlimited, zijn literaire festivals met een (inter)nationale signatuur. Crossing Border combineert literatuur met muziek en zorgt gedurende het jaar met Border Kitchen voor programmering in de stad. Writers Unlimited brengt schrijvers en journalisten, denkers en dichters samen en sluit aan bij het profiel van Den Haag als internationale stad van Vrede en Recht. Met Studio B is er doorlopende programmering en een plek voor gesprek en debat in de Centrale Bibliotheek. Huis van Gedichten richt zich met educatieve poëzieprojecten op het onderwijs en met Bookids is er een literair festival voor de jeugd.

Bibliotheek

De Centrale Bibliotheek en de overige filialen van de Bibliotheek Den Haag vormen een fijnmazig netwerk dat lezen en literatuur toegankelijk maakt voor een breed publiek van ruim 2,6 miljoen bezoekers. De Bibliotheek Den Haag zet daarnaast in op leesbevordering bij kinderen en taalontwikkeling.

Analyses van de culturele sectoren in Den Haag

Literair aanzien

Door prijzuitreikingen aan festivals te koppelen en publiek via scholen en leesclubs te betrekken, wordt niet alleen de betekenis van de prijs vergroot, maar ook de aandacht voor literatuur wordt vergroot en verbreed. Zo vinden er rond de BookSpot Literatuurprijs aanvullende workshops en evenementen met het voorgezet onderwijs plaats in de Centrale Bibliotheek. De Jan Campert-Stichting draagt bij aan het literaire aanzien van Den Haag via de toekenning van de gemeentelijke literatuurprijzen.⁵

Ten slotte zijn enkele bijzondere Rijksinstellingen in Den Haag gevestigd. Het Literatuurmuseum en het Kinderboekenmuseum presenteren de literaire nalatenschap aan volwassenen en kinderen. Museum Meermanno belicht de geschiedenis van het boek. De Koninklijke Bibliotheek is als nationale bibliotheek ook de bewaarplaats van alle literaire werken die binnen het Nederlandse taalgebied zijn verschenen.

Samenhang

Hoewel er genoeg instellingen met letteren actief zijn en de stad literatuur koestert en viert, ontbreekt het aan voldoende samenhang. Sommige instellingen weten elkaar goed te vinden, maar op het gebied van effectieve samenwerking kan nog winst worden behaald. Wij benadrukken het belang van samenhang en coördinatie van de activiteiten van de instellingen om diverse facetten van de Haagse literaire sector en de profilering van Den Haag als stad van verhalen te kunnen versterken, en nodigen de sector uit daartoe een aanzet te geven in de aanvragen voor de nieuwe periode.

Beleidsdoelen

- *Wij zien graag dat de sector inspeelt op veranderende leesvoorkeuren bij jongeren en willen verschillende doelgroepen van de stad (beter) bereiken.*
- *Samenwerking tussen de verschillende instellingen binnen de sector is van belang. We willen dat Den Haag als de stad van verhalen relevant blijft. Op dit moment ontbreekt het aan een gezamenlijke stem en hiermee aan slagkracht vanuit de sector. Wil de sector dit qua inhoud en impact op een hoger plan brengen, dan zal de samenwerking moeten worden opgezocht. Hierbij is flexibiliteit geboden.*
- *Werken aan toegankelijkheid, beschikbaarheid van literatuur en de inzet op een meer divers publiek is voor alle instellingen een opgave, zeker ook voor de letterensector. Wij vragen de sector in gezamenlijkheid hieraan te werken.*
- *Wij vragen instellingen om in de subsidieaanvragen in te gaan op hoe men wil samenwerken en de verbinding met elkaar wil aangaan. In de aanvragen voor de komende periode zal ook aandacht moeten zijn voor samenwerking met partners als de Cultuurankers en wijkbibliotheken, om zo het letterenveld verder te versterken en te werken aan literatuur voor iedereen. Voor nieuwe initiatieven willen wij een stadsbreed draagvlak zien, waar zoveel mogelijk partijen zich aan committeren.*

⁵ Zie bijlage 5 voor overige cultuurprijzen.

4.8 Debat

Debat gaat over reflectie, kritisch denken en verspreiding van ideeën. Debat is een culturele uitingsvorm die goed past bij het karakter van deze stad als politiek centrum en als stad van Vrede en Recht waar wordt gebouwd aan een betere wereld.

Het Filmfestival Movies that Matter is een goed voorbeeld van hoe naast films over mensenrechten via verdiepend debat het proces van meningsvorming wordt versterkt.

Den Haag heeft aan initiatiefnemers en onderwerpen en locaties een breed aanbod. Desondanks is er de behoefte om voor bepaalde doelgroepen en thema's meer samenhang in de gesprekken aan te brengen en meer geïnteresseerden bij het debat te betrekken. De bibliotheek Den Haag is dé plek in de stad voor informatie, persoonlijke ontwikkeling en ontmoeting. Vanwege de strategische ligging aan het Spuiplein en tussen twee politieke arena's in, het openbare en neutrale karakter, het hoge publieksbereik en de aanwezige voorzieningen kan de bibliotheek aan het Spui uitgroeien tot hét stedelijk debatcentrum. Daarvoor is een samenhangende en herkenbare inhoudelijke lijn nodig die voortkomt uit samenwerkingen en onderlinge afstemming.

Beleidsdoel

- *Om meer geïnteresseerden bij het debat te betrekken is een samenhangende en herkenbare inhoudelijke lijn nodig, voortkomend uit samenwerkingen en onderlinge afstemming. De bibliotheek aan het Spui kan daarbij uitgroeien tot hét stedelijk debatcentrum.*

4.9 Musea en erfgoed

Den Haag heeft een sterk museumprofiel mede dankzij de aanwezigheid van het door het Rijk gesubsidieerde Mauritshuis en Kinderboekenmuseum en particuliere musea als het Panorama Mesdag of museum Beelden aan Zee in Scheveningen.

Musea en collecties

Onder de gemeentelijk gesubsidieerde musea beheert het Loosduins museum een eigen collectie over de lokale tuinbouwgeschiedenis en Muzee een eigen Scheveningse en zeebiologische verzameling. De gesubsidieerde musea met gemeentelijke collecties zijn museum Bredius, het Gemeentemuseum (met Fotomuseum en GEM voor de actuele kunst), het Haags Historisch Museum, Escher in het Paleis en het Museon. Vanuit het cultuurbudget wordt ook zorg gedragen voor de muziekverzamelingen van het Nederlands Muziek Instituut in beheer bij het Haags Gemeentearchief (HGA). De collectie kunst in de openbare ruimte wordt deels door Stroom en deels door de gemeente beheerd met een structureel onderhoudsbudget.

Het college hecht aan het palet van gemeentelijk gesubsidieerde musea van klein en wijkgericht en van geworteld stadsmuseum tot de internationaal uitstralende musea als Escher in het Paleis en het Gemeentemuseum, dat vanaf het najaar van 2019 Kunstmuseum Den Haag zal gaan heten.

Bewoners en bezoekers aan Den Haag vinden in de gemeentelijk gesubsidieerde musea aansprekende collecties en tentoonstellingen op elk gebied van kunst, historie, wetenschap en techniek.

Analyses van de culturele sectoren in Den Haag

Historie

In de Historische Informatie Punten (HIP) in de bibliotheken vinden bezoekers informatie over hun buurt en de stad. Het HGA coördineert de HIP-activiteiten en verzorgt de invulling en uitvoering met het Haags Historisch Museum en de diensten Archeologie en Monumentenzorg. Samen met Muzee en Museon wordt structureel overlegd over samenwerking en afstemming van activiteiten. Door de excursies naar de Haagse musea die het HGA vanuit de HIP's aanbiedt, wordt een ander publiek bereikt dan het geijkte museumpubliek. Jaarlijks organiseert het HGA samen met de erfgoedpartners en de historische verenigingen de Dag van de Haagse Geschiedenis om zoveel mogelijk mensen bij de rijke geschiedenis van de stad te betrekken.

Het Haags Historisch Museum organiseert thematische stadswandelingen en geeft rondleidingen door het Oude Stadhuis en Paleis Kneuterdijk. Sinds 2012 loopt het project Digi-Tales met Verhalentafels in bibliotheken. Herinneringen van oudere Hagenaars worden met hulp van historici en schrijvers als digitaal verhaal opgenomen op de website haagseherinneringen.nl. Op deze wijze betrekken Bibliotheek Den Haag, HGA, het Haags Historisch Museum en ETV.nl Haaglanden het publiek bij geschiedenis die anders verloren dreigt te gaan.

Publieksbereik

De musea presenteren zich periodiek op laagdrempelige locaties als het Atrium van het stadhuis, het Nutshuis en de Cultuurankers. Museum Bredius is van een opengesteld verzamelaarshuis een steeds meer allround museum geworden, dat meedoet aan de Museumnacht en aan educatie. Naast hun aanbod via CultuurSchakel bieden de Haagse musea en erfgoedinstellingen in het gezamenlijke Cultuurmenu voor het primair onderwijs de leerlijn 'Kennismaken met cultureel erfgoed' en voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs zes menu's die aansluiten op de leergebieden Kunst en cultuur. Het Museon, de Gevangenpoort en het Haags Historisch Museum verzorgen in het landelijke programma van de MuseumJeugdUniversiteit collegereeksen over Haagse geschiedenis en middeleeuws strafrecht en reizen en ontdekken.

De Haagse musea hebben oog voor de verschillende doelgroepen en spannen zich in hun collecties een actuele lading te geven. Muzee combineert de museum- en Cultuurankerfunctie. Het Museon heeft de collecties opgenomen in de interactieve opstelling One Planet en alle musea zorgen door gerichte aanwinsten dat hun collecties levendig blijven. Het Gemeentemuseum zet de stadsdeelavonden met inmiddels al 80.000 bezoekers voort. Bij de Museum Take Over van het Haags Historisch Museum lieten getalenteerde jongeren met zang, dans, muziek, spoken word en rap zien hoe hun (familie)geschiedenis bijdraagt aan het verhaal van Den Haag.

Escher in Het Paleis onderzocht met leerlingen van ISW Hoogeland en de Haagse Hogeschool hoe mensen die blind of slechtziend zijn of een verstandelijke beperking hebben toch de werken van Escher kunnen beleven. Het Gemeentemuseum werkte bij 'Glans en Geluk: Kunst uit de wereld van islam' samen met een grote en diverse groep schrijvers, fotografen en andere kunstenaars die mede vormgaven aan de tentoonstelling en als rondleiders optraden.

Samenwerking

Verbinding met de beeldende kunstsector is er onder meer in de doorlopende programmering van hedendaagse kunst in de daarvoor gereserveerde Projectenzaal van het Gemeentemuseum. Daarnaast biedt GEM tweejaarlijks een podium aan talentvolle, net afgestudeerde kunstenaars van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten (KABK). In 2018 werd in 'Now or Never #4' het werk van zeven in 2016 en 2017 afgestudeerden gepresenteerd. In 2018 werd ook na twaalf jaar weer een eigen conservator van GEM aangesteld om GEM een duidelijk eigen profiel te geven en de samenwerking met de KABK en andere Haagse instellingen uit te bouwen. West en Stroom zijn lid van het Directieoverleg Haagse musea en beeldende kunstinstellingen nemen deel aan de Museumnacht.

Beleidsdoelen

- *Wij willen een gevarieerd museaal aanbod in stand houden van lokaal, landelijk en internationaal niveau. De term museum is niet beschermd en wordt ook wel gebruikt voor instellingen met een educatieve en/of culturele programmering die geen verzameling met grotere cultuurhistorische waarde bezitten.*
- *De musea met gemeentelijke collectie hebben echter verantwoordelijkheid voor objecten met een grote erfgoedwaarde in openbaar eigendom die moeten worden beheerd en gepresenteerd volgens professionele normen en standaarden. Bij hun aanvraag dienen zij dan ook een actueel collectieplan bij te voegen waarin het museale beleid voor de periode 2021-2024 wordt beschreven op het gebied van behoud en beheer, verwerving en afstoting en gebruik van collecties.*
- *Wij vragen de Adviescommissie bij de beoordeling van de aanvragen van de musea met gemeentelijke collectie rekening te houden met hun structurele taak van behoud, beheer, onderzoek en ontsluiting.*
- *Wij zien de waarde die het Netwerk Erfgoed Haags Migranten de afgelopen jaren heeft gehad. In een diverse, verjongende en vergrijzende stad hechten wij aan een robuust stadsmuseum dat hiermee in staat is de verbinding te blijven zoeken.*
- *We hechten aan een kunstmuseum dat (inter)nationaal opereert en tevens een ketenpartner is in de beeldende kunstsector in de stad.*
- *Van alle musea verwachten wij dat zij hun artistieke kwaliteit op peil houden en activiteiten blijven ontplooiën om hun collecties vanuit meerdere perspectieven te belichten en hun museum ook een plaats te laten zijn van ontmoeting en verbinding.*

Analyses van de culturele sectoren in Den Haag

4.10 Beeldende kunst

De beeldende kunstsector in Den Haag staat bekend en wordt gewaardeerd om haar rijk- geschakeerde aanbod en ruimte voor vernieuwing en ontwikkeling van talent. De aanwezigheid van opleidings- en kennisinstituten, broedplaatsen, betaalbare werkruimten, presentatie- instellingen, galleries en musea die nationaal en internationaal georiënteerd zijn, maken samen het Haagse klimaat van beeldende kunst.

Op veel vlakken gaat het goed met de beeldende kunst in Den Haag. Zo trekt de nationaal en internationaal hoog aangeschreven Koninklijke Academie van Beeldende Kunst (KABK) jong talent van over de landsgrenzen en is ze een belangrijk startpunt in de ontwikkeling van talent. De Volkskrant Beeldende Kunstprijs, een Nederlandse prijs voor jong talent in de beeldende kunst, werd de afgelopen jaren meerdere keren gewonnen door kunstenaars opgeleid en/of woonachtig in Den Haag.

Het sterke netwerk van instellingen en contacten tussen mensen daarbinnen - lokaal, nationaal en internationaal - zorgen voor een klimaat waarin jonge talenten ontdekt kunnen worden en zich verder kunnen ontwikkelen binnen de kunst- en cultuursector in Den Haag. In zo'n omgeving gaan mensen met elkaar in discussie en inspireren elkaar.

Broedplaatsen

Het beschikbaar maken van broedplaatsen en van betaalbare werkruimtes voor kunstenaars en creatieven zorgt ervoor dat talenten kunnen blijven bijdragen aan de ontwikkeling van de sector. Den Haag zoekt actief naar nieuwe locaties; broedplaatsen kunnen een waardevolle toevoeging bij de ontwikkeling van de wijk zijn. WD4X en de Helena⁶ zijn hier recente voorbeelden van. Stroom- instelling Stroom is een onmisbare schakel in de ontwikkeling naar een professioneel kunstenaars- bestaan. Stroom zet haar expertise in bij het atelierbeleid, de subsidiëring van jonge talentvolle kunstenaars en de advisering over kunst in de openbare ruimte.

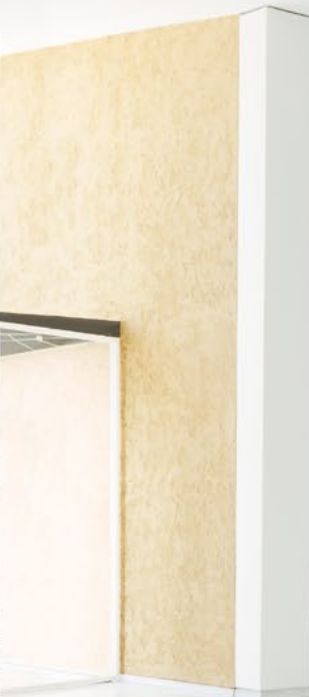
Presentatie-instellingen

Stroom is ook een presentatie-instelling voor beeldende kunst, architectuur, stedenbouw en vormgeving. Wij zien dat deze verschillende functies van Stroom elkaar versterken. En er zijn meerdere spraakmakende presentatie-instellingen, waarvan een aantal internationaal is georiënteerd en nationaal wordt ondersteund.

Zo ontvangen NEST, West en 1646 programmasubsidie van het Mondriaan Fonds. West is door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap erkend als BIS-instelling⁷ en ontsluit in haar interdisciplinaire programmering vernieuwende en actuele beeldende kunst in sociaal maat- schappelijke contexten.

⁶ Locaties op het Willem Dreespark en het Helena van Doeverenplantsoen.

⁷ De groep instellingen die het rijk rechtstreeks subsidieert, wordt de culturele basisinfrastructuur (BIS) genoemd.

Analyses van de culturele sectoren in Den Haag

Toegankelijkheid

Ook festivals, platforms en evenementen zoals Today's Art, The Hague Contemporary, Art The Hague en Hoogtij vervullen een belangrijke rol bij het meer toegankelijk en zichtbaar maken van de kunst. Dat geldt eveneens voor de kunstuitlen en exposities op laagdrempelige locaties van Heden.

Ook de kunst in de openbare ruimte heeft hierin een functie met ongeveer 400 gemeentelijke kunstwerken, gedenktekens en monumenten. Markant en wellicht bekendste onderdeel hiervan is de Beeldengalerij van veertig beelden langs en rond de Grote Marktstraat, een openluchtgalerij die met regelmaat wordt vernieuwd met een nieuw kunstwerk. Het eventueel opnieuw exposeren van kunst aan de Lange Voorhout kan bijdragen aan de toegankelijkheid en zichtbaarheid van kunst, en aandacht vestigen op het Museumkwartier.

Beleidsdoelen

- *Wij zetten het broedplaatsenbeleid en -subsidie (programming binnen broedplaatsen) voort. Daarbinnen heeft de beschikbaarheid van betaalbare werkruimtes blijvende en nadrukkelijke aandacht, ook om de huidige aantrekkingskracht op studenten en kunstenaars van buiten Den Haag en Nederland te borgen.*
- *De huidige infrastructuur met haar nationale en internationale bekendheid moet in stand worden gehouden en verder worden gebracht.*
- *De komende jaren zetten wij nadrukkelijk in op samenwerking tussen startende en gevestigde instellingen.*
- *De praktijk van kunstenaars is tegenwoordig interdisciplinair, waarbij ook wordt geput uit kennis afkomstig uit andere velden. Dat vraagt om een nieuwe manier van werken, waarbij vanuit verschillende referentiekaders naar een situatie wordt gekeken. Wij vragen de instellingen om velden samen te brengen en perspectieven te combineren om zo het kennisniveau te vermenigvuldigen. Bijvoorbeeld bij de programming, in de promotie, in de verbinding tussen amateur kunstbeoefenaars en professionele kunstenaars, of in de organisatie van backoffice activiteiten.*
- *Wij zien graag meer samenwerking tussen kunst en andere maatschappelijke sectoren om samen activiteiten te ondernemen voor bijvoorbeeld de wijk waar men gevestigd is. Kunst kan nadrukkelijk een rol spelen bij actuele sociaal-maatschappelijke kwesties en veranderprocessen, en vanuit haar eigen achtergrond de diepere achtergronden van deze vraagstukken ontsluiten en toegankelijk maken voor een divers publiek.*
- *Samenwerken met de Cultuurankers is een mogelijkheid om het debat over beeldende kunst dicht bij de mensen te houden en te brengen. Beeldende kunst staat in deze samenwerking niet in dienst van het maatschappelijk debat. Veeleer levert zij een bijdrage aan dat debat vanuit de waarde die zij als kunst in zichzelf heeft en vanuit haar bijzondere perspectief.*

4.11 Cultuurankers

Sinds 2013 heeft elk stadsdeel in Den Haag een Cultuuranker. Cultuurankers zijn culturele instellingen die zich met hun activiteiten richten op bewoners in het eigen stadsdeel om de cultuurparticipatie te vergroten. De Cultuurankers zijn broedplaatsen voor talent, vindplaatsen voor nieuwe makers en partners voor de stadspodia die nieuw publiek zoeken. Ieder stadsdeel heeft een Cultuuranker: theater De Vaillant in het Centrum, Muzee Scheveningen in Scheveningen, Theater De Nieuwe Regentes in Segbroek, Bibliotheek Leidschenveen-Ypenburg in Leidschenveen/Ypenburg, Laaktheater in Laak, Theater Dakota in Escamp, Bibliotheek Nieuw-Waldeck/Loosduinen in Loosduinen en DiamantTheater in Haagse Hout. In 2018 bereikten de Cultuurankers meer dan 230.000 bezoekers.

Ze zijn de afgelopen beleidsperiode hard gegroeid in positionering, (onderlinge) samenwerking en programmering. Het Directieoverleg Cultuurankers heeft geleid tot uitwisseling van expertise, efficiëntie van bedrijfsvoering en tot structurele gezamenlijke programmering.

Programmering

De Cultuurankers zijn belangrijk in het realiseren van onze ambities op het gebied van een diverse cultuursector en het bereiken van een breed publiek. De Cultuurankers zorgen voor een kwalitatief en toegankelijk aanbod met een programmering die wordt samengesteld in aansluiting op en/of in intensieve samenwerking met de eigen omgeving, talentontwikkeling, community arts en cultuureducatie.

De Cultuurankers bereiken mensen voor wie kunst en cultuur niet vanzelfsprekend zijn en vanuit de Cultuurankers maken mensen vaak voor het eerst kennis met andere culturele instellingen in de stad. De meer centraal gelegen instellingen zoeken de samenwerking met de Cultuurankers vanwege de kennis, expertise en het publieksbereik. Het slagen van deze samenwerkingen is wisselend; er zijn ook mooie resultaten behaald, waarbij een gezamenlijk en gelijkwaardig eigenaarschap aan de basis stond.

Talentontwikkeling

Met incidentele gelden zetten de Cultuurankers ook sterk in op talentontwikkeling door open podia, talentenjachten en -ontwikkeltrajecten te organiseren. Er wordt ruimte, tijd en expertise geboden aan nieuwe makers en artists in residence: makers die hun inspiratie halen uit verhalen in de wijken, voorstellingen maken met bewoners (community arts) en een rolmodel zijn voor nieuwe makers uit die wijken.

Bijzondere positie

De Haagse Cultuurankers zijn uniek in Nederland. Den Haag is de enige stad met een infrastructuur van culturele instellingen in elk stadsdeel. Vanuit het Regioprofiel Haaglanden wordt in 2019 en 2020 in samenwerking met regiogemeentes en -instellingen en met cofinanciering vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een Proeftuin opgezet voor een regionale uitrol van deze Cultuuranker-methodiek.

Analyses van de culturele sectoren in Den Haag

Kwetsbare positie

De gezamenlijke positionering van de Cultuurankers is stevig, maar er zijn grote verschillen in het soort instelling, de budgetten en de omvang. Dat maakt de positie van een aantal Cultuurankers kwetsbaar. De Cultuurankers ontvangen sterk uiteenlopende financiële ondersteuning vanuit de gemeente. Het personeelsbestand van een aantal Cultuurankers is klein en er moet veel incidenteel geld worden gezocht voor programmering, talentontwikkeling en educatie waarbij het een extra uitdaging is om middelen te vinden voor sociaal-artistieke projecten.

Samenwerking Cultuurankers en CultuurSchakel

In het advies voor het huidige Meerjarenbeleidsplan 2017-2020 heeft de toenmalige adviescommissie aangegeven dat een heldere rolverdeling tussen de afdeling Cultuurparticipatie van CultuurSchakel en de Cultuurankers van belang is. De afgelopen vier jaar heeft de rol- en taakverdeling van deze organisaties zich verder uitgekristalliseerd en zijn er mooie samenwerkingsvoorbeelden ontstaan, zoals het People Stage Parkpop en de oprichting van de Haagse CultuurAcademie. CultuurSchakel heeft een stedelijke functie en richt zich op cultuurbeoefening in de vrije tijd. Elk stadsdeel heeft een Adviseur Cultuurparticipatie die aanbieders en cultuurbeoefenaars in het stadsdeel adviseert en voor een stedelijke verbinding en zichtbaarheid van al deze partijen zorgt. Een aantal Cultuurankers verhuurt faciliteiten zoals repetitieruimtes en de theaterzaal. De Adviseurs Cultuurparticipatie adviseren de Cultuurankers en verbinden aanbieders en beoefenaars waar mogelijk aan de Cultuurankers.

Beleidsdoelen

- *Een versteviging van de positie en een gezonde bedrijfsvoering van de Cultuurankers zijn essentieel voor de uitvoering van hun taken. Wij vragen de Adviescommissie om dit mee te nemen in het beoordelen van de plannen.*
- *De huidige acht Cultuurankers hebben zich sterk gepositioneerd in hun eigen stadsdeel, maar ook stedelijk en landelijk en er is onderling een goed netwerk. Wij concentreren ons op de bestaande Cultuurankers en stellen als prioriteit dat deze acht Cultuurankers hun positie kunnen verstevigen en zich verder kunnen ontwikkelen.*
- *Wij zien dat de rol- en taakverdeling van CultuurSchakel en de Cultuurankers zich verder heeft uitgekristalliseerd en erkennen dat de behoefte op het gebied van samenwerking per stadsdeel verschilt. Wij zien de komende beleidsperiode graag dat de samenwerkingen per stadsdeel tussen de Cultuurankers en CultuurSchakel verder worden afgestemd.*

4.12 Cultuurbeoefening in de vrije tijd

In Den Haag doen ongeveer 215.000 inwoners aan cultuurbeoefening in de vrije tijd. Dit blijkt uit een recente publicatie [Het Culturele Leven](#) van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Hierin staat dat ongeveer 40% van de bevolking incidenteel of frequent een deel van hun vrije tijd besteedt aan cultuurbeoefening. Veel mensen doen aan cultuur en dat maakt het belang van cultuurbeoefening groot. Kinderen die op jonge leeftijd aan cultuurbeoefening in de vrije tijd doen, zijn het talent en het publiek van de toekomst.

Grenzen vervagen en er ontstaat een grijs gebied tussen cultuurbeoefenaars in de vrije tijd en professionele makers. Het aantal do it yourself-makers groeit, evenals een nieuwe generatie van cultuurbeoefenaars die kiest voor een afwisseling of combinatie van disciplines. Dat betekent dat de cultuurbeoefening in de vrije tijd anders georganiseerd wordt. Naast de solistische beoefening en het actieve verenigingsleven ontstaan meer informele groepen en groeit het aantal sociaal-artistieke projecten. Professionele makers werken samen met groepen bewoners aan een voorstelling, concert of kunstwerk.

Culturele Kaart

In Den Haag is sinds de wijziging in het stelsel van educatie en participatie van 2013 cultuurbeoefening in de vrije tijd overgelaten aan de markt. Dit heeft gevolgen gehad voor het aanbod, de positie van de aanbieder en de toegankelijkheid. Op de Culturele Kaart Den Haag, een initiatief van CultuurSchakel, staat een overzicht van meer dan 600 aanbieders van kunst en cultuur in de acht stadsdelen. Hierop is duidelijk te zien dat er in sommige wijken en stadsdelen in verhouding tot het aantal inwoners weinig aanbieders zijn.

De Adviseurs Cultuurparticipatie spelen een belangrijke rol in het ondersteunen van de aanbieders en de zichtbaarheid van het aanbod, maar hebben een te beperkte capaciteit om het grote aantal en de diversiteit van aanbieders voldoende te ondersteunen.

De positie van de aanbieder

Aanbieders hebben zich verenigd tot collectieven en veel zzp'ers verzorgen ook zelfstandig cursussen voor de vrije tijd. Vooral de vanouds sterke particuliere Haagse dansscholen weten zich goed staande te houden. Maar de positie van veel aanbieders is, ondanks de aandacht van Fair Practice Code, kwetsbaar. Zij zien zich genoodzaakt tot het aanbieden van lessen tegen prijzen die lager liggen dan een fatsoenlijk uurloon.

Toegankelijkheid

Cultuurbeoefening in de vrije tijd zou toegankelijk moeten zijn voor iedere Hagenaar. Een voorwaarde voor talentontwikkeling is dat ieder kind en iedere jongere gelijke kansen krijgen. Minder draagkrachtigen komen daarom in aanmerking voor korting via de Ooievaarspas. Kinderen kunnen gratis deelnemen aan cultureel cursusaanbod via de Regeling Kinderen Doen Mee. Stichting Leergeld ondersteunt in de aanschaf van materialen. De Ooievaarspas is niet altijd toereikend. Wij blijven hierover in gesprek met Bureau Ooievaarspas.

De rol van CultuurSchakel

CultuurSchakel adviseert aanbieders en beoefenaars van alle kunstdisciplines over het vinden van geschikte ruimtes en podia, kwaliteitsverbetering, netwerk- en organisatieopbouw, scholing en promotie en zichtbaarheid van activiteiten. CultuurSchakel heeft in 2017 samen met het veld vijf ambities geformuleerd: toegankelijkheid, duidelijke routes voor talent, diversiteit, ondersteuning van aanbieders en aandacht voor technologie. Daarnaast verstrekt CultuurSchakel subsidies via de Haagse Regeling Amateurkunst. Ook is het snelloket Geld voor je kunst! opgericht om het netwerk van meer informele en interdisciplinaire groepen en makers uit te breiden. Subsidie is voor veel Haagse verenigingen en culturele initiatieven onmisbaar voor hun voortbestaan en belangrijk voor de participatie van veel inwoners. Behalve CultuurSchakel bieden ook veel andere instellingen ruimte, ondersteuning en projecten aan, voor en met cultuuraanbieders en beoefenaars in de vrije tijd.

Beleidsdoelen

- *Wij blijven de vrijetijdssector ondersteunen door financiële middelen beschikbaar te stellen aan de afdeling Cultuurparticipatie van CultuurSchakel en voor de (uitvoering van de) Haagse Regeling Amateurkunst van CultuurSchakel en Music Support van Popradar.*
- *De Haagse Regeling Amateurkunst (inclusief het Geld voor je kunst! Loket) is van groot belang voor de ondersteuning van het verenigingsleven en overige culturele initiatieven en moet inspelen op de ontwikkelingen in de sector en de manier waarop de vrijetijdssector is georganiseerd.*

4.13 Cultuuronderwijs

Cultuuronderwijs is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Het leidt tot verwondering, reflectie en het open staan voor de ander. In een complexer wordende samenleving zijn creativiteit, samenwerken, probleemoplossend vermogen en kritisch denken vaardigheden die wij nodig hebben. Cultuuronderwijs en -educatie⁸ leveren hieraan een grote bijdrage.

Als gemeente investeren wij hierin door het onderhouden van een stelsel waarbij leerlingen in het basisonderwijs en inmiddels ook het voortgezet onderwijs structureel in aanraking komen met kunst en cultuur. Hiermee investeren we ook in toekomstig publiek.

Cultuuronderwijs in het primair onderwijs

Het landelijk streven om cultuuronderwijs te verankeren binnen het curriculum van het primair onderwijs blijkt met de beleidsinzet van afgelopen zes jaar tot steeds meer resultaten te leiden. Cultuureducatie is hierdoor geen eenmalige culturele activiteit, maar zorgt ervoor dat cultuur is ingebed in een leerlijn, raakvlakken heeft met de andere (cognitieve) vakken en integraal onderdeel uitmaakt van het lespakket. Het aantal gecertificeerde interne cultuurcoördinatoren groeit en besturen en directies van basisscholen zijn zich meer bewust van het belang van cultuuronderwijs. Scholen zijn hierdoor steeds beter in staat onderbouwde keuzes te maken over het type cultuuronderwijs dat bij hun school past.

⁸ Cultuuronderwijs is sterker gerelateerd aan het formele onderwijs, terwijl educatie breder wordt opgevat.

Analyses van de culturele sectoren in Den Haag

Het inkopen van culturele activiteiten door basisscholen stijgt opvallend, mede door de gemeentelijke subsidie sinds 2016. In schooljaar '18/'19 gaat hierbij om 96.000 activiteiten voor circa 48.000 Haagse leerlingen.

Voortgezet onderwijs

Na de solide basis voor cultuuronderwijs binnen het primair onderwijs werd in 2017 vanuit de doelstellingen uit de [Nota Cultuureducatie](#) besloten door te bouwen richting de eerste twee leerjaren van het voortgezet onderwijs. Vanaf 2019 kunnen nu door een matchingsregeling tussen de Cultuurkaart van het CJP, de scholen zelf en de gemeente, culturele activiteiten worden ingekocht. Het gaat om circa 10.000 leerlingen vanuit 40 voortgezet onderwijsinstellingen.

Cultuuronderwijs op zijn Haags

Cultuuronderwijs op zijn Haags (COH) is de Haagse variant van de landelijke regeling Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) vanuit het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP). CultuurSchakel is hiervan de uitvoerder in opdracht van de gemeente. COH bestaat uit acht kunst- en cultuur leerlijnen voor alle groepen van het primair onderwijs. De leerlijnen zijn tot stand gekomen door een samenwerking tussen basisscholen en Haagse culturele instellingen, waarmee de aansluiting op het culturele aanbod in de stad is geborgd. In 2017 is de tweede fase van de CmK-regeling van start gegaan.

De gezamenlijke doelstelling van CultuurSchakel, FCP en gemeente is dat helft van de circa 150 Haagse scholen in 2020 werkt met COH. Volgens de uitgangspunten van de minister, wordt de CmK-regeling voor de komende beleidsperiode voortgezet.

Culturele instellingen en het educatieaanbod

Den Haag heeft een rijk aanbod aan cultuureducatie. Veel culturele instellingen realiseren vanuit hun verschillende kunst- en cultuur disciplines educatief aanbod. Daarnaast zijn er instellingen die cultuureducatie als kerntaak hebben met ieder hun specifieke diensten en aanbod, zoals Cultuurmenu, KOO, Rabarber, Haags Kinderatelier, Huis van Gedichten, Art-S-Cool en het Museon. Een groot deel van het aanbod staat in de brochure Vonk (aangaande het primair onderwijs), waar het wordt gekoppeld aan de leerlijnen van COH. Wat in Vonk staat kan met de bovengenoemde gemeentelijke subsidie worden ingekocht door scholen. Dit maakt dat het voor de instellingen van belang is plek te krijgen in Vonk. Het gaat hierbij om receptieve activiteiten. Actieve activiteiten zoals workshops of de inzet van 'Kunstenaar in de klas' staan wel genoemd in Vonk, maar kunnen scholen met Rijks gelden uit de prestatiebox afnemen. Het huidige systeem is het resultaat van gemaakte beleidskeuzes die hebben geleid tot een beter besef van het belang van cultuuronderwijs binnen het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Wij zien dan ook dat er een toenemende vraag is vanuit de scholen, die uiteindelijk alle aanbieders ten goede zal komen.

Middelbaar beroepsonderwijs

Wij willen onderzoeken wat de behoefte is aan cultuureducatie bij de studenten en de mbo-opleidingen zelf, die onderling nogal verschillen qua profiel. Momenteel bestaan er al programma's die mbo-studenten in aanraking brengen met kunst en cultuur, dikwijls ook benaderd vanuit sociaal-maatschappelijke thema's en zo aansluitend bij het domein Burgerschap of hun beroepsopleiding.

Bredere opvatting over cultuureducatie

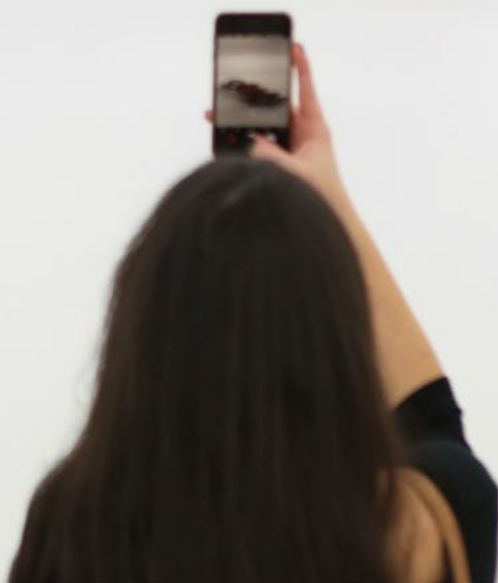
Cultuur is een breed begrip. Hoe verhoudt zich dit tot bijvoorbeeld, natuur, wetenschap en techniek? Wij menen dat daar waar het duidelijke cross-overs betreft tussen kunst en andere domeinen, dit past bij het cultuureducatieaanbod. CultuurSchakel en het Museon werken vanuit deze opvatting aan een leerlijn binnen COH die deze cross-overs in beeld brengt. Voor wat betreft het domein van Wetenschap & Techniek wordt door de gemeente samen met betrokken partijen, waaronder het Museon, onderzocht hoe dit een eigen vorm kan krijgen voor het onderwijs.

Beleidsdoelen

- *Wij houden vast aan het uitgangspunt van vraaggestuurd werken als basis voor cultuureducatie. De culturele instellingen en andere aanbieders stemmen hun aanbod af op de vraag van de scholen.*
- *Wij vinden het belangrijk dat de culturele instellingen nog beter gaan samenwerken op het gebied van cultuureducatie en hun aanbod onderling afstemmen en voor wat betreft het primair onderwijs aansluiten op COH. Vanuit hun artistieke visie en discipline zou door instellingen een evenwichtig aanbod gecreëerd kunnen worden dat scholen helpt bij het maken van hun keuzes. Dit helpt ook het teveel aan aanbod te beperken.*
- *Wij delen de landelijke visie dat leerlingen die binnen schooltijd bezig zijn met cultuur geënthousiasmeerd moeten worden om er ook buiten school mee verder te gaan. Momenteel wordt door pilots vanuit de culturele instellingen Art-S-Cool, Stichting Aight en een samenwerkingsverband tussen Art-S-Cool, Muziekcentrum 1001 nachten, Haags Theaterhuis en Theater De Vaillant onderzocht waar kansen liggen voor de doorstroom en wat de drempels zijn. De Culturele Kaart en zoekfunctie op de website van CultuurSchakel geven een overzicht het aanbod. Omdat het hier de vrije markt betreft sturen wij als gemeente alleen op het goed functioneren en bekender maken van drempelverlagende voorwaarden die cultuurparticipatie mede mogelijk maken, zoals de Ooievaarspas en middelen uit Stichting Leergeld Den Haag. Doorstroom kan ook bevorderd worden door de samenwerking tussen cultuurcoaches en adviseurs van CultuurSchakel vanwege hun kennis per stadsdeel over respectievelijk de scholen en mogelijkheden in de vrije tijd. Ook zien wij hierbij een rol weggelegd voor de Cultuurankers met hun netwerk in de wijken en contact met de scholen.*
- *We zullen samen met Mbo-opleidingen en de doelgroep studenten, zelf onderzoeken of en hoe we cultuureducatie op dit niveau kunnen stimuleren.*

Beleidsrichtlijnen voor beoordeling door de Adviescommissie

5

5. Beleidsrichtlijnen voor beoordeling door de Adviescommissie

De Adviescommissie beoordeelt aan de hand van de beleidsrichtlijnen voor de periode 2021-2024 ingediende aanvragen van culturele instellingen.

5.1 Kwaliteit

De inhoudelijke kwaliteit van de activiteiten van de culturele instelling is de belangrijkste voorwaarde om voor subsidie in aanmerking te komen. Bij instellingen die kunst produceren en programmeren, gaat het om de artistiek inhoudelijke kwaliteit. Kernbegrippen zijn vakdeskundigheid, zeggingskracht, oorspronkelijkheid, vernieuwing of experiment. Bij instellingen die dat niet doen en die bijvoorbeeld een ondersteunende of educatieve taak hebben, is maatgevend hoe adequaat zij deze taak uitvoeren en in hoeverre ze beschikken over de noodzakelijke specifieke deskundigheid en een relevant netwerk. Instellingen die gemeentelijke collecties beheren moeten met behulp van een collectieplan duidelijk maken op welke wijze zij de goede zorg voor de collecties vormgeven en hoe zij hun collecties ontsluiten voor inwoners en bezoekers van de stad.

- Vakdeskundigheid: de vaardigheid van de bij de instelling betrokken professionals of voor ondersteunende partijen de wijze waarop zij zich ten dienste stellen van de relevante sectoren.
- Zeggingskracht: het werk van de instelling spreekt het publiek aan. De instelling is in staat haar publiek te raken, te ontroeren of aan het denken te zetten.
- Oorspronkelijkheid: een herkenbare (artistieke) signatuur, onlosmakelijk verbonden met de instelling. Deze levert hierdoor een bijzondere of zelfs unieke bijdrage aan de sector.
- Vernieuwing of experiment: de instelling levert een bijdrage aan de artistiek-inhoudelijke ontwikkeling van de sector waarin ze opereert door vernieuwing, experiment, of door een niet eerder bestaande samenwerking aan te gaan. De initiatieven passen bij deze tijd of anticiperen op de toekomst.

5.2 Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoeringactiviteiten zijn personeels- en organisatiebeleid, informatievoorziening, financieel beleid, automatisering, communicatie- en marketingbeleid en huisvesting. Bij een gezonde bedrijfsvoering functioneren deze onderdelen zowel afzonderlijk als in onderlinge samenhang adequaat en ondersteunen daarmee het doel van de instelling, organisatie of maker optimaal.

- De instelling heeft een duidelijke missie en visie die terugkomen in haar bedrijfsplannen.
- De instelling levert een realistische en sluitende begroting aan waaruit een gezonde bedrijfsvoering blijkt en die vertrouwen geeft voor de komende vier jaar.
- De instelling is kostenbewust en ondernemend in het vergroten van de eigen inkomsten (kaartverkoop, verhuur, andere activiteiten, sponsoring).
- De instelling houdt rekening met financiële risico's door een gezonde mate van reserves te hebben.
- De instelling is qua organisatie, bestuur en financiën op orde. De cruciale functies zijn op de juiste wijze ingevuld.

Beleidsrichtlijnen voor de beoordeling door de Adviescommissie

- De instelling als gebruiker van gemeentelijk vastgoed¹ heeft een meerjarig onderhoudsplan voor het gebruikersonderhoud dat zij aantoonbaar actueel houdt.
- De marketingstrategie en -aanpak die de instelling gebruikt is voor het bereiken van de doelstellingen effectief en efficiënt.
- De instelling past de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Culturele Diversiteit toe, en maakt inzichtelijk hoe de waarden die ten grondslag liggen aan de codes vertaald worden in beleid, begroting en dagelijks handelen.
- Het bestuur van de instelling past het principe van Fair Pay uit de Fair Practice Code toe en legt uit aan de hand van een langere termijn visie hoe zij binnen huidige budgetten het principe van eerlijke beloning de komende jaren in haar bedrijfsvoering verwerkt. Zij gaan daarbij in op de relatie tussen hogere loonkosten, eigen inkomsten en productie.
- Instellingen zorgen stapsgewijs gedurende de periode 2021-2024 ervoor dat eerlijke beloning de norm wordt.
- Instellingen leggen jaarlijks uit hoe zij met eerlijke beloning omgaan.
- De instelling voelt zich verantwoordelijk voor haar leefomgeving, draagt bij aan duurzame maatregelen of gedrag in haar wijk, buurt, gebouw of instelling en geeft aan hoe haar duurzaamheid in de toekomst wordt vergroot.

5.3 Inclusie en diversiteit

Wij vragen van organisaties een hoog ambitieniveau op het gebied van diversiteit en inclusie.

Diversiteit is dat de verscheidenheid van de Haagse bevolking in culturele achtergrond, leeftijd, opleidingsniveau, seksuele geaardheid, gender, gezondheid, inkomen, werkervaring en dergelijke wordt weerspiegeld in de samenstelling van het personeel en publiek, het programma en de samenwerkingspartners. Inclusie is dat bezoekers en makers zich daadwerkelijk onderdeel voelen van of thuis voelen bij de organisatie. Zij doen mee en bepalen mee.

- De instelling heeft een visie, formuleert bijbehorende ontwikkeldoelen, neemt concrete maatregelen en monitort de resultaten op het gebied van de diversiteit van personeel, publiek, programma en partners. De verbinding met de Haagse inwoner en de betekenis voor de stad is opgenomen in de visie.
- De instelling zorgt voor een inclusief klimaat voor personeel, publiek, programma en partners en past de richtlijnen van de Code Culturele Diversiteit toe én legt deze uit.
- De instelling zorgt voor de kennisvorming en structurele inbedding die nodig is om diversiteit en inclusie ook op de langere termijn mogelijk te maken en te borgen.
- De instelling maakt duidelijk hoe de eigen inspanningen op het gebied van diversiteit en inclusie zich verhouden tot de inspanningen van andere aanvragende instellingen in dezelfde sector.

¹ Zie bijlage 5 voor meer informatie over cultureel vastgoed.

5.4 Samenwerking en positionering

Wij vragen instellingen samenwerkingen aan te gaan die zorgen voor versterking en verbreding van het aanbod. De gemeente ziet kansen en groeimogelijkheden en vraagt de sector op zoek te gaan naar een brede diversiteit in samenwerking, zowel binnen als buiten de culturele sector. Wij zien graag de intenties voor samenwerkingen terug in de aanvragen, waar mogelijk vertaald in concrete plannen.

- De gevestigde instellingen met de grootste draagkracht tonen een grotere ambitie dan de kleinere instellingen.
- De instelling is duidelijk over het ambitieniveau en de positionering in de lokale, stedelijke, regionale, nationale of internationale context.
- De instelling verhoudt zich in positieve zin tot collega-instellingen, kent haar positie in de keten en neemt daarin haar verantwoordelijkheid. Relevante begrippen hiervoor zijn: productie, presentatie, documentatie, behoud en beheer, ondersteuning van makers en talentontwikkeling, innovatie en experiment.
- De instellingen geeft behalve een beschrijving van het eigen culturele profiel en de positie binnen de culturele sector ook een visie op en praktische uitwerking van de verbinding met en betekenis voor de stad en de directe omgeving en waar mogelijk een bijdrage aan de maatschappelijke opgaven die deze stad kent.

5.5 Belang voor het publiek en bijdrage aan het geheel van het cultureel aanbod

Wij verwachten dat het Haagse culturele aanbod divers, eigentijds en voor iedereen aantrekkelijk en toegankelijk is. Niet elke instelling hoeft zich op elke doelgroep te richten maar de instellingen samen dienen te zorgen voor een breed publieksbereik dat de hele stad bedient.

- De instelling geeft inzicht in de wijze waarop zij haar publiek bereikt, zowel kwantitatief als kwalitatief.
- De instelling vergroot de betrokkenheid van inwoners en de breedte van het bereik van haar aanbod. Denk daarbij aan begrippen als co-programmeren, coproduceren, publieksonderzoek, vriendenclubs, sociale media, sponsoring en inzet van vrijwilligers.
- De instelling kent zijn eigen publiek, weet welk publiek ze wil bereiken en werkt samen met andere instellingen om ook elkaars publiek te bereiken.
- De instelling levert een aanbod waarin het streven is dat de inwoners van Den Haag zich erin herkennen en betrokken voelen.

Beleidsrichtlijnen voor de beoordeling door de Adviescommissie

5.6 Belang voor de stad; de economische en/of maatschappelijke opgave
Kunst en cultuur bevorderen sociale cohesie en binding, versterken onze democratische en sociale identiteit en geven de Haagse inwoner verhalen waarin men zich herkent. De aanwezigheid van kunst en cultuur heeft langdurige positieve effecten op de Haagse economie en het welzijn van de Haagse inwoner.

- De instelling heeft een visie op en een praktische uitwerking van haar eigen functie in verbinding met en betekenis voor de stad onder andere op het gebied van cultuureducatie, welzijn en zorg, toerisme, en de economie.
- De instelling is duidelijk over de speerpunten die zij heeft en verbindingen die zij maakt, in maatschappelijke en/of economische zin.
- De instelling gebruikt actief haar expertise om verbindingen met de Haagse inwoner en andere partijen buiten de cultuursector te maken.

5.7 Belang van cultuureducatie en -onderwijs

Wij investeren in cultuuronderwijs zodat kinderen en jongeren vroeg in aanraking met kunst en cultuur komen, en hun talenten en vaardigheden kunnen ontdekken en ontwikkelen. Kunst en cultuur maken sterker, zetten aan tot oplossingsgericht denken en geven een open blik. Dat zijn essentiële vaardigheden.

- De culturele instellingen en andere aanbieders stemmen hun aanbod onderling af en richten zich op de vraag vanuit de scholen.
- De culturele instellingen creëren vanuit hun artistieke visie en discipline een evenwichtig aanbod dat wat betreft het primair onderwijs aansluit op COH.

5.8 Belang van makersklimaat en talentontwikkeling

Wij zien het belang van een florerend makersklimaat waarbij talent ook in de toekomst in de stad de ruimte krijgt, wordt gestimuleerd en gefaciliteerd. Wij vinden het essentieel dat de sector hierbij zelf ook actief meedenkt en zich verantwoordelijk voelt voor het blijven stimuleren van makers.

- De instelling heeft een open houding ten opzichte van nieuwe kunstvormen en stimuleert makers om over grenzen heen te kijken.
- De instelling heeft een brede blik op het begrip talentontwikkeling, waarbij ook aandacht is voor makers die op een andere manier dan via de traditionele vakopleidingen tot kennis zijn gekomen.

Financieel kader

6

6. Financieel kader

Budgettair kader

De systematiek voor bepalen van het budget van het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2021-2024 is dezelfde als voor de periode 2017-2020. Uitgangspunt is het beschikbaar gestelde budget in de Kunstenplanperiode er voorafgaand, opgehoogd met de zogenaamde trendbedragen ter compensatie van de inflatie. De inflatiecorrectie is gebaseerd op een percentage dat door het college jaarlijks wordt vastgesteld op basis van het Macro Economisch Verkenning (MEV). In het coalitieakkoord 2018-2022 is verder € 1 mln. structureel beschikbaar voor het Kunstenplan. Het budget voor het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2021-2024 komt daarmee jaarlijks uit op €56,2 mln.

Het definitieve financiële kader, dat mede nog afhankelijk is van externe factoren zoals Rijksbijdragen, wordt eind 2020 door de gemeenteraad vastgesteld bij de behandeling van de begroting voor 2021.

Geormerkte middelen

Vanwege het grote belang dat het college hecht aan cultuureducatie is binnen deze middelen een bedrag van € 0,48 mln. voor 2021-2024 geormerkt voor cultuureducatie. Dit bedrag moet scholen van het primair onderwijs in staat stellen om leerlingen receptieve culturele activiteiten aan te bieden in aansluiting op de COH-leerlijnen. Dit bedrag blijft dus buiten de adviesruimte van de Adviescommissie.

Daarnaast wordt een bedrag van € 0,1 mln. geormerkt als bijdrage aan het nieuw op te richten Regiofonds voor culturele samenwerking in de regio Haaglanden in aansluiting op het rijksbeleid ten aanzien van de stedelijke cultuurregio's.

Het college draagt de Adviescommissie dan ook op om binnen het budget van € 55,62 mln. te adviseren over de subsidies aan cultuurinstellingen.

	Bedrag [€ mln.]
Totaal budget MJB	56,20
Geormerkte middelen	0,58
Cultuureducatie	0,48
Regiofonds	0,10
Budget adviesruimte	55,62

Financieel kader

Uitzonderingen

Het Dans- en Muziekcentrum kan alleen een aanvraag doen voor culturele activiteiten. De kosten gerelateerd aan het Koninklijk Conservatorium blijven buiten het Meerjarenbeleidsplan. Hier zijn andere budgetten voor aangewezen.

Bijlagen

Bijlagen

Bijlage 1 totstandkoming inhoud beleidskader

Themabijeenkomsten

De gemeente heeft eind 2018 een aantal bijeenkomsten georganiseerd die werden afgesloten met een stadsgesprek. Tijdens de paneldiscussies en gesprekken met de deelnemers kwamen veel ideeën naar boven. Vooral mensen uit de cultuursector woonden de bijeenkomsten bij, evenals andere betrokkenen zoals die van kunstopleidingen, onderwijsinstellingen, amateurverenigingen, buurthuizen en organisaties zoals The Hague Marketing, The Economic Board The Hague, de Haagse CultuurAcademie, Platform 31, International Community Platform, Young The Hague, en de Haagse jongerenambassadeurs. Vrienden en vrijwilligers van de culturele instellingen en geïnteresseerde inwoners van Den Haag waren eveneens aanwezig.

Naar aanleiding van het themagesprek inclusie en het brede bereik van cultuur zijn betrokkenen met expertise over inclusie nog een keer in kleinere setting bij elkaar gekomen om verdiepend door te praten over dit thema. Dat initiatief heeft geleid tot het ontstaan van een informeel netwerk over inclusie.

Enquêtes of onderzoeken

Om te peilen hoe inwoners denken over cultuur in de stad zijn er enquêtes afgenomen en gesprekken gevoerd. Eind 2018 en begin 2019 kregen inwoners de vraag wat hun ervaring is met, mening over en behoeften aan cultuur in Den Haag.¹ Met inbegrip van de bovengenoemde themagesprekken hebben circa 3.000 Hagenaars actief meegedacht.

1 De Stadsenquête (2018) – kwantitatief onderzoek (n=1000). De deelnemers zijn, hoewel er een aselechte steekproef is benaderd, geen evenwichtige vertegenwoordiging van de Haagse bevolking.

Stadspanel (januari 2019) – kwantitatief onderzoek (n=900). Mensen moeten zich actief aanmelden als lid van het Stadspanel. Daaruit volgt dat ook hier geen sprake is van een goede vertegenwoordiging van de Hagenaren. Hogere opgeleiden en zestigplussers zijn oververtegenwoordigd.

Stadskamer (januari 2019) – focusgroepen (n=32) van 4 x 2 uur met mensen uit in de enquêtes ondervertegenwoordigde wijken, waarbij ze zijn geselecteerd op het niet-deelnemen aan cultuur.

Jongerenambassadeurs (eerste kwartaal 2019). Jongeren zijn in andere onderzoeken ondervertegenwoordigd. Daarom hebben we de jongerenambassadeurs om advies gevraagd. Onderdeel van hun advies was een enquête (n=700).

Uit die bevestigingen zijn de volgende hoofdlijnen gekomen:

- Het gebruik van culturele voorzieningen verschilt tussen verschillende groepen binnen de Haagse bevolking.
- Mensen geven gemiddeld een ruime voldoende aan het cultuuraanbod in Den Haag. Mensen die minder gebruik maken van culturele voorzieningen, geven een iets lager cijfer, maar ook zij beoordelen de culturele voorzieningen gemiddeld hoger dan een zeven. Mensen vinden bovendien dat het aanbod is verbeterd ten opzichte van vier jaar geleden.
- Mensen vinden cultuur belangrijk. Slechts 4% van de ondervraagden geeft aan dat cultuur hen niets interesseert. Ook de mensen in de Stadskamer, geselecteerd omdat zij geen gebruik maken van het culturele aanbod, vinden dat cultuur een belangrijke maatschappelijke functie heeft. Als dat niet voor henzelf is, dan toch zeker voor hun kinderen.
- De financiële toegankelijkheid van cultuur is een belangrijk aandachtspunt. De toegangsprijs in combinatie met het onbekende culturele aanbod verhogen de drempel voor cultuurdeelname. Opvallend genoeg vormt de prijs voor middelbaar opgeleiden een hogere drempel dan voor lager opgeleiden.
- Mensen hebben de behoefte om cultuur ook lokaal in hun directe omgeving te beleven. Dit onderstreept het belang van de Cultuurankers en andere voorzieningen in de stadsdelen.
- Hoewel jongeren geïnteresseerd zijn in cultuur, is de cultuurparticipatie van deze groep veel lager dan van andere leeftijdscategorieën. Jongeren vinden het belangrijk hoe kunst en cultuur wordt gepresenteerd. De Haagse jongerenambassadeurs geven de gemeente daarom de volgende adviezen:
 - o Maak kunst en cultuur interessant voor jongeren door 'de cultuur van cultuur te doorbreken'. De impliciete regels en conventies van de cultuurwereld schrikken af. Meer interactie, een breder multicultureel aanbod en jongeren de kans geven om hun eigen kunst te laten zien.
 - o Pas niet alleen het bestaande aanbod aan op de wensen van jongeren, maar kom met nieuw aanbod dat zich specifiek richt op jongeren. Om te ontdekken wat dat is, moeten jongeren worden betrokken.
 - o Spreek als organisatie écht de taal van jongeren. Betrek jongeren daarom in je communicatie of maak gebruik van influencers.
 - o Voer een (gratis) kortingspas in om cultuur betaalbaar te maken. Voor veel jongeren is cultuur te duur.

Behalve op de bovengenoemde themabijeenkomsten en de uitkomsten van de onderzoeken, baseren wij ons bij de totstandkoming van dit beleidskader ook op de inbreng van het Directieoverleg Podiumkunsten Den Haag en het Directieoverleg Haagse Musea. Zij hebben in het najaar 2018 namens 69 organisaties² een eigen advies uitgebracht: 'Kiezen voor Kunst en Cultuur'. Wij kunnen ons in grote lijnen vinden in de bevindingen en aanbevelingen van dit advies.

² Directieoverleg Podiumkunsten, Directieoverleg Haagse Musea (2018) – Kiezen voor Kunst en Cultuur – 8 dromen en 8 aanbevelingen voor een levendige culturele stad.

Ook van invloed is het advies van 11 april 2019 van de Raad voor Cultuur aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. In dat advies stelt de Raad een stelselwijziging voor in de BIS, vraagt ze ruimte voor nieuwe cultuurvormen, doet ze een voorstel voor meer samenwerking in de cultuurregio's, en houdt ze een pleidooi voor een bredere en inclusievere benadering van cultuur met aandacht voor Fair Practice en bedrijfsvoering. De reactie van de minister in haar Uitgangspuntenbrief Cultuurbeleid van 11 juni 2019 op dit advies sluit goed aan bij de doelstellingen van dit beleidskader.

Bijlage 2 regioprofiel Haaglanden

De stedelijke regio Haaglanden ziet uitdagingen waarin overheden en cultuursector komende jaren willen samenwerken met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Deze uitdagingen hebben geresulteerd in drie Proeftuinen. Eén Proeftuin komt in aanmerking voor cofinanciering van het ministerie.

In het Regioprofiel is beschreven dat de gemeente Den Haag alle drie de proeftuinen doorzet, waarbij de eerste Proeftuin is aangedragen voor de cofinanciering.

1. Methodiek van Cultuurankers naar de regio

Het doel van deze Proeftuin is het opzetten en realiseren van een regionaal netwerk waarin kennis- en ervaringsuitwisseling plaatsvindt en activiteiten worden ontwikkeld in het kader van de Cultuuranker-methodiek.

De regiogemeenten werken in meer of mindere mate al met cultuurpunten- of centra in de wijken of dorpen, maar doen dat heel verschillend. Daarbij is het de inschatting dat met de uitwerking van deze Proeftuin een methode kan worden ontwikkeld die inspirerend en overdraagbaar is en waar in Nederland breed interesse voor is. Het verhogen van cultuurparticipatie, het bereiken van een breed en divers publiek en de talentontwikkeling van nieuwe makers zijn opgaven die leven in heel Nederland.

2. Internationale hub voor makers en talent

Wij als gemeente Den Haag streven naar een sterk creatief en innovatief makers- en cultuurklimaat waarmee het vestigingsklimaat voor makers, young professionals en bedrijven wordt versterkt.

De gemeente en de Hogeschool der Kunsten werken samen middels een convenant om talent te stimuleren en het vestigingsklimaat te versterken. De gemeente verbreedt het convenant naar de regio.

3. Samenwerking en zichtbaarheid

De regio heeft fantastische culturele instellingen. Bezoekers zijn vaak aangenaam verrast omdat ze er niet van op de hoogte waren. De regio moet daarom het rijke aanbod actiever voor het voetlicht brengen. De regio wil de (inter)nationale zichtbaarheid de komende jaren vergroten. Een eerste aanzet is de voorzetting van de samenwerking uit het themajaar Feest aan Zee als festivalmaand Festival aan Zee in 2019.

Bijlage 3 inclusie en diversiteit bij de gemeente

De gemeente besteedt zelf ook aandacht aan inclusie en diversiteit, op de volgende manieren:

- De adviescommissies voor de culturele subsidieregelingen zijn qua samenstelling divers. Er is specifiek voor dit onderwerp een lid voor de Adviescommissie Meerjarenbeleidsplan 2021-2024 benoemd.
- Wij zetten diversiteit en inclusie permanent op de agenda, blijven structureel met de instellingen in gesprek over het thema, voeren samen met kennisinstituten nieuw onderzoek uit en ondersteunen netwerk- en kennisvorming. Best practices worden gedeeld.
- Wij laten The Hague Marketing Bureau een publieksonderzoek doen naar bezoekers en niet-bezoekers van culturele organisaties. Dit dient als basis om actie te ondernemen en de diversiteit van het publiek te vergroten.
- Wij ondersteunen initiatieven zoals de Haagse CultuurAcademie.
- Voor mensen met een laag inkomen is via de Ooievaarspas al veel cultuur met korting of gratis toegankelijk. Voor de inkomensgroep daar net boven is cultuur minder goed bereikbaar. We onderzoeken of de Ooievaarspas, als kortingspas voor alle inwoners voor dat doel kan worden doorontwikkeld.
- Het Netwerk Erfgoed Haagse Migranten, geïnitieerd door het Haags Historisch Museum, verbindt ruim dertig veelal kleinere en door vrijwilligers gerunde migrantenorganisaties met gevestigde Haagse erfgoedinstellingen. Het college staat niet achter het plan om voor het thema migratie een separate organisatie en locatie te creëren maar hecht eraan dat het onderwerp migratie structureel onderdeel is van activiteiten in de culturele sector.
- De gemeente Den Haag maakt al jaren werk van de inclusieve samenleving. De huidige nota 'Sterk zijn Hagenaars met een beperking 2016-2019' is daarom ook gebaseerd op 8 standaardregels van het VN-verdrag. Deze nota loopt in 2019 af en vanuit beleid voor mensen met een beperking (OCW-Vitale Stad) werken we momenteel aan de ontwikkeling van de Haagse Inclusie Agenda 2020-2024.

Bijlage 4 gezonde bedrijfsvoering

Bij een gezonde bedrijfsvoering functioneren alle bedrijfsvoeringaspecten afzonderlijk en in onderlinge samenhang adequaat en ondersteunen daarmee het doel van de instelling, organisatie of kunstenaar/maker optimaal.

Wij vragen de Adviescommissie om aandacht voor aspecten van de bedrijfsvoering zoals:

Organisatie- of ondernemersstrategie

- inspelen op de sector (concurrentie) en maatschappelijke omgeving;
- onderscheidende positionering binnen de sector;
- toekomstbestendigheid.

Financiën

- omvang en kwaliteit van de instelling;
- zicht op kostenstructuur;
- sluitende en realistische begrotingen;
- verhouding kosten en opbrengsten per activiteit;
- subsidie per bezoeker;
- reserves voor investeringen of tegenvallers.

Ondernemerschap

- innovatie- en ontwikkelingskracht van de instelling;
- het vergroten van het maatschappelijk draagvlak (publieksbinding) en bereiken van nieuwe doelgroepen (marketing);
- het genereren van eigen inkomsten;
- een gezonde financieringsmix ter spreiding van financiële risico's: percentages eigen inkomsten, sponsoring, mecenaat, giften van private fondsen, subsidies, landelijk regelingen, bank-financiering en alternatieve financieringsinstrumenten zoals revolverende (cultuur)leningen, matchingsregelingen, informele investeerders en crowdfunding;
- het aangaan van structurele en/of incidentele samenwerkingsverbanden op het gebied van inhoudelijke programmering en/of bedrijfsvoering.

Toepassing van de Codes

- het toepassen en uitleggen van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Culturele Diversiteit als richtlijnen bij de vormgeving en bedrijfsvoering van de instelling.
- De Fair Practice Code komt voort uit de sector en biedt een handreiking voor hoe de sector samen tot een toekomstbestendige arbeidsmarkt en beroepspraktijk komt.
- De Governance Code Cultuur biedt instellingen via acht principes handvatten hoe er goed bestuurd en toezicht gehouden wordt.
- De Code Culturele Diversiteit is een gedragscode die leidt tot het zichtbaar maken en monitoren van een duurzame en integrale visie, ambities en resultaten op het gebied van culturele diversiteit in personele en bestuurlijke samenstelling, programmering, publiek en/of partners.

Bijlage 5 instrumentarium van het Haagse cultuurbeleid

Subsidieregelingen

De 4-jarige subsidie uit het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur is niet de enige regeling die wij als gemeente voor de culturele sector beschikbaar stellen. Andere regelingen zijn:

- De [regeling Culturele Projecten](#): twee keer per jaar stellen wij middelen ter beschikking voor culturele projecten. Deze subsidie is bedoeld voor professionele, kunstzinnige activiteiten die incidenteel plaatsvinden.
- De [regeling Stimulering Cultureel Ondernemerschap](#): hier kunnen instellingen het gehele jaar subsidie aanvragen voor initiatieven die bijdragen aan de structurele versterking van hun organisatie.
- De [regeling Broedplaatsen](#): hiermee willen wij activiteiten stimuleren die vanuit broedplaatslocaties worden geïnitieerd wat betreft kunstvormen zoals beeldende kunst, dans, film, theater en ontwerpers. Vier keer per jaar kan hier een aanvraag voor worden ingediend.
- De Makersregeling³: hier kunnen makers doorlopend subsidie aanvragen voor ontwikkelen en stimuleren van de artistieke praktijk, waarbij de regeling is bedoeld voor samenwerking tussen een Haagse maker en een culturele instelling/organisatie.

Matchfunding via [Voordekunst](#) is aanvulling op de bestaande middelen die de gemeente inzet om de Haagse culturele sector te ondersteunen, ontwikkeling van cultureel ondernemerschap te bevorderen en makers (en het productieproces), donateurs/publiek en de gemeente dichter bij elkaar te brengen.

Voor activiteiten op het snijvlak van cultuur en andere beleidsterreinen onderzoeken we de opzet voor een subsidieregeling die cross-overs mogelijk maakt.

Subsidieregelingen bij systeeminstellingen

Wij hebben bij CultuurSchakel, Stroom en Popradar functies belegd die voor een aantal sectoren en de gemeente zelf van belang zijn. Het gaat bijvoorbeeld om inhoudelijke ontwikkeling en onderzoek, kennis, expertise, netwerkvorming en voorwaardenscheppend beleid (onder andere talentontwikkeling). Deze instellingen hebben de taak gekregen om hiervoor subsidies te verstrekken.

CultuurSchakel

CultuurSchakel heeft sinds de stelselwijziging een ondersteunende en adviserende, maar onafhankelijke functie zowel stads breed als stadsdeelgericht, waarbij CultuurSchakel zich richt op aanbieders en beoefenaars van alle kunstdisciplines. CultuurSchakel adviseert cultuurbeoefenaars en aanbieders bij het vinden van geschikte ruimtes en podia, kwaliteitsverbetering, netwerk- en organisatieopbouw, scholing en promotie en zichtbaarheid van activiteiten. Daarnaast verstrekt CultuurSchakel subsidies aan cultuurbeoefenaars voor het in standhouden van verenigingen, het mogelijk maken van uitvoeringen en speciale projecten via de Haagse Regeling Amateurkunst. CultuurSchakel heeft met haar expertisecentrum een adviserende rol voor het primair- en voortgezet onderwijs en de culturele instellingen. Het team van cultuurcoaches adviseert scholen bij

³ Deze staat gepland voor najaar 2019.

het maken van een visie op cultuuronderwijs en over activiteiten die daarbij aansluiten, met als doel om cultuureducatie te verankeren in het curriculum van scholen. Wat betreft de culturele aanbieders adviseren zij op maat hoe deze kunnen inspelen op de vraag vanuit de scholen. CultuurSchakel is tevens verantwoordelijk voor de planning van de door de gemeente gesubsidieerde culturele activiteiten voor het primair onderwijs en voortgezet onderwijs. Zoals beschreven in paragraaf 3.4 en 4.13.

Stroom

Voor de beeldende kunstsector verstrekt Stroom subsidie aan individuele en groepen kunstenaars voor tentoonstellingen en kunstprojecten, uitwisseling, stimuleren van onderzoek en verdieping. Daarnaast beheert zij het bestand van atelierruimten in de stad en bemiddelt Stroom in het beschikbaar stellen van deze ruimten voor kunstenaars. Voor de kunst in de openbare ruimte vervult Stroom een beheerende en naar de gemeente adviserende rol.

Popradar

Popradar Music Support verzorgt Haagse muzikale acts en muzikanten van advies, kennis, netwerk en soms financiële ondersteuning. Music Support organiseert regelmatig masterclasses, workshops en seminars in het kader van talentontwikkeling en professionalisering. Ook bestaat de mogelijkheid om financiële ondersteuning aan te vragen via de projectregeling Popmuziek Den Haag (POP).

Cultureel vastgoed

Den Haag heeft een rijk bestand aan cultureel vastgoed. De gemeente heeft 68 panden met een culturele bestemming die zo efficiënt mogelijk worden ingezet ten behoeve van de culturele sector en waar mogelijk in relatie met andere sectoren.

Het grootste deel van de 68 panden⁴ wordt gebruikt voor dans, theater en film. De atelierruimtes voor individuele kunstenaars vormen ook een substantieel deel van het vastgoedbestand, gevolgd door broedplaatsen voor collectieven, presentatie-instellingen en musea. De gemeente onderzoekt de komende periode of in deze panden ruimte is voor andere sectoren zoals sport, welzijn of zorg. Niet meegeteld zijn de panden die door woningbouwcorporaties aan kunstenaars beschikbaar worden gesteld of particulier vastgoed met een culturele invulling.

Er zijn ruimten nodig om kunst te maken, ideeën uit te werken, te onderzoeken, te experimenteren en kunst te presenteren. Betaalbare werkruimten zijn voor (beginnende) makers essentieel voor hun ontwikkeling en zichtbaarheid. Wij hebben eenzelfde belang: we willen talenten voor de stad behouden en (blijvende) vernieuwing in de sector borgen. Het beschikbaar stellen van betaalbare panden staat onder druk door de krapte op de vastgoedmarkt. De vraag naar atelierruimten en -woningen is groter dan het aanbod. Er dienen zich nieuwe kunstenaarscollectieven aan die ook van een broedplaats gebruik willen maken.

⁴ Aantal op 31 december 2018.

Cultuurprijzen

Cultuurprijzen eren, motiveren en stimuleren makers die wonen en werken in Den Haag. Het toekennen ervan verstevigt de positie van Den Haag als cultureel aantrekkelijke stad op stedelijk, regionaal, landelijk en internationaal niveau, voor zowel de makers als het publiek.

Voorbeelden van een aantal cultuurprijzen:

- Een keer per vier jaar kennen wij de Cultuurprijs van de stad Den Haag toe aan een persoon, groep of instelling die heeft bijgedragen aan het positieve imago van Den Haag als cultuurstad. Aan de prijs is een geldbedrag verbonden van €50.000, -. In januari 2018 ontving de beeldend kunstenaar Theo Jansen de prijs vanwege zijn strandbeesten.
- De Jan Campert Stichting richt zich op de literaire prijzen binnen verschillende genres van essay, proza tot kinderboek.
- De Johan Wagenaar Stichting is verantwoordelijk voor de muziekprijzen, zoals De Johan Wagenaar Prijs oeuvreprijs en prijzen voor bijzonder orkestwerk of muziek theatraal werk.
- Stroom is verantwoordelijk voor de periodieke Ouborgprijs voor beeldende kunst.

Verder zijn er nog andere culturele prijzen vanuit organisaties binnen Den Haag zoals de Talentencontest van People Stage, de cultuurparticipatieprijs Haagse C vanuit CultuurSchakel, de Haagse Popprijzen van Popradar, de Piket Kunstprijzen die sinds 2014 jaarlijks worden uitgereikt aan professionele jonge, veelbelovende kunstenaars uit de schilderkunst, dans en toneel.

Bijlage 6 overzicht financieringsstromen met betrekking tot cultuureducatie

Hieronder geven wij een overzicht van de verschillende financieringsstromen vanuit de gemeente om cultuureducatie mogelijk te maken.

Vanuit het budget Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2017-2020:

- Een groot deel van de culturele instellingen uit het Meerjarenbeleidsplan realiseert educatie-aanbod vanuit de exploitatiesubsidie.
- KOO, Rabarber, Museon, Art-s-Cool, Huis van Gedichten, Haags Kinderatelier, krijgen voor binnenschoolse cultuureducatie subsidie uit het Meerjarenbeleidsplan.
- CultuurSchakel ontvangt een exploitatiesubsidie in 2019 van € 1,825 mln. voor zowel de taken richting binnenschools cultuuronderwijs als voor cultuurparticipatie in de vrijetijd.
- Voor de taak cultuuronderwijs draagt Onderwijs hierbinnen € 256.000 bij en wordt vanuit het Rijk uit de Brede Regeling Combinatiefuncties € 220.000 bijgedragen.
- Voor het inkopen van culturele activiteiten door het primair onderwijs wordt € 450.000 uit het budget van het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2017-2020 via het Onderwijsloket beschikbaar gesteld.

Overige bijdrage vanuit Cultuur en Onderwijs

Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) 2017-2020

- De gemeente matcht met de CMK-subsidieregeling van het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP). CultuurSchakel ontvangt hierdoor per jaar € 410.335 vanuit het FCP en € 410.335 van de gemeente voor de uitvoering van deze regeling met het project Cultuuronderwijs op zijn Haags.

De Nota Cultuureducatie (2017-2020)

- In 2017 is de Nota Cultuureducatie opgesteld, waarin in aansluiting op het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2017-2020 aanvullende beleidsdoelen zijn geformuleerd. Zo wordt extra ingezet op binnenschoolse cultuureducatie in het voortgezet onderwijs en wordt gewerkt aan de aansluiting tussen binnenschoolse en buitenschoolse cultuureducatie.
- Vanuit Cultuur wordt de inkoop van educatie aanbod voor het voortgezet onderwijs mogelijk gemaakt met € 50.000 per jaar. Dit verloopt via een matchingsregeling met het CJP, waardoor per leerling de gemeente en het Rijk ieder € 5,00 bijdragen en de school € 10,00.
- Om dit traject te realiseren, is de inzet van cultuurcoaches nodig, waarbij Cultuur en Onderwijs per jaar ieder € 25.000 bijdragen.
- Voor de pilotprojecten voor de doorstroom binnen- buitenschools was in 2017 € 30.000 beschikbaar en voor 2018 en 2019 € 50.000. Dit wordt voor 50% betaald uit Cultuur en 50% uit Onderwijs.

Colofon

Dit is een uitgave van
Gemeente Den Haag

Tekst

Stad en bestuur
Onderwijs, Cultuur en Welzijn
Spui 70
2500 DN Den Haag

Beeldmateriaal

Coverfoto Strandbeest van Theo Jansen tijdens zonsondergang - *Maurice Haak*
Pag. 2 Kian Soltani met Residentieorkest - *Maarten Fleskens*
Pag. 4/5 Wonderkamers in Gemeentemuseum - *Thijs Wolzak*
Pag. 6 Filmhuis- Uitmacht buitenbios - *Nico Schouten*
Pag. 7 West Den Haag opening Amerikaanse Ambassade - *Dana LaMonda*
Pag. 11 West Den Haag opening Amerikaanse Ambassade - *JHoeko*
Pag. 12 Stadsdeelavond Gemeentemuseum - *Marwan Magroun*
Pag. 17 Symphonic Junction – Residentieorkest – Paard - *Jan Rijk*
Pag. 19 Grote Kerk Rewire 2018 - *Maurice Haak*
Pag. 29 Zuiderparktheater Haags Beat Festival - *Piet Vernimmen*
Pag. 39 Dansfoto Kalpana - *Bowie Verschuuren*
Pag. 48 The Measurement of Presence - *Gerrit Schreurs, Iris Kensmil & Remy Jungerman*
Pag. 53 Rabarber - *Milán Tettero*
Pag. 57 Even if it's Jazz or The Quiet Storm 2018 - *Thomas Nondh Jansen*
Pag. 63 Sniesterfestival - *Parcifal Werkman*
Pag. 66 Cultuurschakel - *Jurriaan Brobbel*
Pag. 67 De Nieuwe Regentes – Zand en Veen - *Alex Schröder*

Redactie

Merijn van Grieken en medewerkers Stad en Bestuur

Vormgeving

Intern Dienstencentrum
Multimedia

Juni 2019

